

EMMAUS FÉLE

EVANG. THEOLOGUSOK
FOLYÓIRATA.

II. évf. 3. szám.

1930. március hó.

Ára: 60 fillér.

EMMAUS FELÉ...

EVANGÉLIKUS THEOLOGUSOK FOLYÓIRATA

Megjelenik havonta egyszer, július és augusztus kivételével.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

EGÉSZ ÉVRE P 5.—, FÉL ÉVRE P 2.50

EGYES SZÁM ÁRA 60 f.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
SOPRON, EV. THEOLOGUS OTTHON.

Kéziratokat a szerkesztőség címére kérünk.

(Kéziratokat nem adunk vissza.)

TARTALOM:

Z.: Jézusi coriolanusság	33—35
TÚRÓCZY ZOLTÁN: A magántulajdon védelme a kis kátében	78—70
NAGY GUSZTÁV: Isten kedvtelése; Útban Isten felé (Versek)	67
DOKTOR LUTHER MÁRTON NAGY KÁTÉJA (II)	71—85
JÁNOSSY LAJOS: A magyar liturgia megújítása	86—89
DEDINSZKY GYULA: A „lappok vallása“ (I)	90—92
THEOLOGUS ÉLET	93
KRÓNIKA	94
KÖNYV, FOLYÓIRAT	95—96

SZERKESZTIK:

FARKAS ZOLTÁN, JAKUS IMRE, KEKEN ANDRÁS, KÓTSCH LAJOS

E M M A U S F E L É . . .

JÉZUSI CORIOLANUSSÁG.

„És levetkeztetvén őt, biborpalástot adának rája. És tövisből font koronát tőnek a fejére és nádszálat a jobb kezébe és térdet hajtván előtte, csúfolják vala őt mondván: Üdvöz légy zsidóknak királya!”
Máté 27 : 28—29.

CORIOLANUS neve sokat forgott közszájon az elmúlt hetekben. Élesen ellentétes vélemények vitatták: joga van, vagy nincs joga a fajától elhagyott, megsértett nagy embernek ugyanúgy megtagadni nemzetét? A fenti igék valahogy szintén Coriolanus alakját idézik fel előttünk ellentétes asszociációval. Hiszen csak néhány verssel előbb tagadja meg Jézust nemzete, vallja magáénak a tolvajt, faja söpredékét s kiált óreá, nemzete mérhetetlen kincsére, egyszer kapott csodálatos ajándékára «feszítsd meg!»-et. Tulajdon vérei kezéből kerül Jézus a zsidók legádázabb ellenségeinek, a római katonáknak kezébe. S itt meg azért kell szenvednie, azért kell túrnie gúnyt, gyalázást, rúgást, meg köpdősést, mert **zsidó**.

A vad, gögös római katonákból pokoli gúnyt váltott ki az, hogy azoknak a zsidóknak, akik kiválasztottaknak mondták magukat, akiknek templomába nem léphetett be római, akik fogcsikorgatásig gyűlöltek a római hatalmat, akik örökös lázongásaikkal állandó fegyveres készenlétre, megfeszített, éber vigyázásra kényszerítették a római őrseget, annak az exclusiv, fanatikus, római-gyűlölő népségnek, imé kezükben van: a királya.

Ha Jézus csak úgy áll előttük, mint egy «akárki», egy fantasztá, aki király akart lenni, legfeljebb mulatnak rajta és hátha ütik otromba kedélyességgel: Hogy érzi magát Felséged? — De Jézus úgy állt ott, mint a zsidók királya. Egy szemrebbenés, egy hang, egy megvonagló kicsiny mozdulat sem dobta oda a «jogos» coriolanus-i ígét: Engem megtagadtak, engem ne mondjatok a zsidók királyának! — Nem. Jézus mint a zsidók királya állt ott némán, meghajtott fejjel. S mint ahogy az édesanya, kit részeg férj vert ki a fergeteges éjszakába, magához öleli gyermekét és szent fájdalommal áll, áll, engedi zuhogni magára az ég haragját, lelkeben úgy ölelte magához Jézus rútul ellene lázadt fajtáját.

Pedig Ő tudta, nagyon jól tudta, hogy a tövis korona mily igaz jelvénye a zsidók királyának! A korona (a magyar szent korona is) mindig a nemzet testét jelképezi. S óh, mennyire csak száraz, szűrő tövis volt a zsidóság! — Jézus azonban szó nélkül, türelemmel viselte, mert szerette még ezt a száraz, szűrő tövist is. Jobban szerette, mint az életét, mert odaadta azért, hogy egyszer szőlőt szedjenek majd erről a száraz, szűrő tövisről.

A jogar az elhivatás, a hatalom, jog és igazság jelvénye. S óh, mennyire repedezett nádszállá kellett lenni a zsidók kezében Istentől nyert elhivatásuknak, amelyet önzőn félremagyaráltak, Isten hatalmának, amelyben nem hittek, a Sinai hegyen kapott jognak, amelyet kijátszottak és az «igazságnak», amelyből képmutató, dicsekvő farizeusi önigazság lett! — Jézus azonban gyöngéden, vigyázva, kimondhatatlan szeretettel vette kezébe a gúnyjogart, mert ő az volt, aki «a megrepedt nádat nem töri el.» (Ésaiás 42:3.)

És a piszkos, rongyos, levedlett közlegény-peplumból kreált bíborpalást! Mennyire nem lehetett már gúny! De mily szörnyűségesen: igazság, mily égetően: vád! — Jézus pedig alázatosan odahajtotta alája a vállát és odaszánta kiömlő, bíborpiros vérét, hogy csak újra fesse a kopott palástot és legyen az ő népe «választott nemzetség, királyi papság, szent nemzet megtartásra való nép.» (I. Péter 2, 9.)

Testvéreim! Imé a jézusi coriolanusság. Amikor kivetették, megátkozták, akkor adja oda értük a legnagyobbat. Amikor megtagadták, Ő megtagadta önmagát és felvette az ő keresztyét. Amikor bennük leghatalmasabb lett a bűn, Benne mérhetetlen a szeretet. És ez a szeretet győz, Coriolanus elbukik.

Testvérem! Érted is viselte a töviskoronát, te is ott vagy kezében, mint megrepedt nádszál, a te lelked éktelen foltjai is ott gúnyolják őt a peplumon. Óh, jőjj a Kereszthez, jőjj! Mondd Neki, mondd: «Bűnömnek büntetése volt rajtad, óh Igaz! Megváltóm szenvedése lőn nékem a vigasz. Ki méltó a halálra, itt állok én szegény, irgalmad esdve, várva. Add: el ne vesszek én!» (Dtúli É. könyv: 177, 3.)

De még egy fájó kérdést állít elénk a töviskoronás Király: «Vajjon, téged magyar nép, nem így kell-e hordanom szintén?»

Testvérem, magyar Ifjúság! Miért esik a te ünneped, márciusi idusa, még a leghosszabb farsangú évben is mindig bőjtbe? Miért jó el minden magyar megmozdulásnak oly hamar a bőjtje? Miért akarsz te még mindig a «római iga» alól szabadulni s miért nem látod, hogy Ő, a te Királyod vette magára minden gyalázatodat s te

csak Önála lehetsz szabad. Ezen az ünnepen, ebben a bójtben végre lásd meg, lásd meg Őt s legyen a te ajkadon a régi gúnycacaj a megtalált szabadság felzúgó örömrivalgásává: «Üdvöz légy zsidóknak királya!» Ámen. Z.

ISTEN KEDVTELEÉSE.*)

*A fájdalemak ujjai között
Morzsolgat a nagy Isten minket.
Nyitogatja a sebeinket.*

*S érkeznek ránk: látások, vágyak,
Hogy késeik szivünkbe mártsák,
Hogy szülessen vers és imádság.*

*És ilyenkor, ami szivünkéből
Csillagok közt Istenhez repdes,
Vers, imádság, ott nagyon kedves.*

*Rájuk, mint mi a diólevélre,
Mit morzsolunk, hogy illatot hintsen,
Fényes arccal úgy hajlik Isten,*

S hunyott szemekkel mosolyog . . .

ÚTBAN ISTEN FELÉ.

*Én a fájdalemak éles szikláin
Érkeztem fel Istenközelbe,
S nem a csókók piros hintája
Röpitett könnyű szárnyakon.*

*Innen van az, ha szólok, szavaim
Különösek, fáradtak, halkak.*

*Mint az illat,
Mit a virágok lehelnek,
Ha már meghaltak . . .*

*S mint a hinta, én nem hullok vissza,
Sőt a kínok meredekjén még
Egyre följebb, mind följebb hágok,
Míg egyszer csak, — Isten öléből —
Csodálva látom, ha visszanezék,
Hogy sirtok és gyász a ruhatók . . .*

NAGY GUSZTÁV.

*) E két verset egy sokat szenvedett, tüdőbajos fiatal költő *Tempea* című kötetéből (1929) közöljük mutatóba. Kivánjuk neki, hogy a fájdalemak útján egészen érkezzen meg az Örök Szeretet forrásához.

A MAGÁNTULAJDON VÉDELME A KIS KÁTÉBAN.

A VII. parancsolattól kezdve a magántulajdont védi a törvény: az ingó vagyont, a becsületbeli vagyont, az ingatlan és a személyi vagyont. A magántulajdon védelmére azonban nem azt tartja a legcélravezetőbbnek, hogy a közbiztonsági szerveket erősítsük meg, a nyomozó osztályok munkáját tegyük ügyesebbé, a büntető törvénykönyv paragrafusait tegyük szigorúbbá s az ítéleteket példát, még pedig elrettentő példát statuálóbakká, hanem azt, hogy erősítsük meg az emberekben a tisztesség erkölcsi erejét.

A Kátében, a VII. és VIII. parancsolatban ugyan (itt csupán erről a két parancsolatról beszélünk) elő sem fordul ez a szó: tisztesség, azért mégis ezt olvashatjuk láthatatlanul is belőle. Különösen világosan lép ez elénk, mikor a kereskedelemről beszél, a hamis árúról és a csalásról. Ez mutatja, hogy Luther tisztességes kereskedelmet követel.

Luther nem volt a kereskedelem barátja. Ennek oka valószínűleg kereshető abban is, hogy neki magának sem volt üzleti érzéke. Az «ingyen vettétek, ingyen adjátok» elve alapján tandíjat nem szedett, könyveit ingyen adta át a kiadóknak. Tudományát mások váltották fel aprópénzre, könyveiből mások építettek palotákat, ő szegényen élt, halála után pedig a felesége, mint kosztos diákokat tartó szegény özvegy tengette egyik napról a másikra életét.

De bizonytal volt ebben az ellenszenvben része magának a kereskedelemnek is. Nem ismerem az akkori kereskedelmi viszonyokat, de azt tudom, hogy a kereskedelem és a VII. par. még ma is közel áll egymáshoz. Ezt igazolja maga a kereskedő világ azzal a sokszor hangoztatott elvével, hogy az «üzlet üzlet» és hogy a «pénznek nincs szaga». Ezt igazolja az is, hogy a vevő mindig alkuszik, tehát soha sem hiszi el, hogy olyan árat kérnek tőle, amit a portéka megérdemel. Ezt igazolja végül a szövetkezeti mozgalom erős terjedése is, mely tulajdonképpen nem más, mint a vevők kartellje az eladókkal szemben.

Luthernek tehát joga van odalépni a bűvész ügyességével mérő kereskedőhöz, a mai reklámvilágban túlságosan hangoskodó vásári kikiáltóhoz s felemelni az ujját figyelmeztetőleg a járatlan vevő vagyona érdekében.

Luther azonban nem csak tisztességes kereskedelmet követel, hanem tisztességes munkát is. Amikor arról ír a magyarázat elején, hogy a felebarátunk pénzét, vagyonát el ne vegyük, nem csak a besurranó tolvajokra gondol s a pénzt és életet követelő rablókra, hanem, amint a nagy kátében különösen részletesen kifejti, leginkább a hűtlen munkásokra. Azokra gondol, kik a béres lelkiületével dolgoznak, amelyik állandóan pihenési alkalmat keres s nem a munkát, csak a munka ellenértékét ambicionálja. Nem időszerű ez a kérdés ma is? Tudom, hogy a tisztességtelen munka végzői azzal védekeznek, hogy amilyen a fizetség, olyan a munka s tudom azt is, hogy a munka ellenértéke igen sokszor tényleg nem értékelése a munkának, de azt is tudom, hogy ha én éhbérért vállaltam is el egy munkát, de azért ha elvállaltam, akkor azért el is kell becsülettel végezmem, mert a tisztességtelen munka lopás.

Végül óv Luther a VII. parancsolatban a tisztességtelen versenytől. Azt követeli, hogy a felebarátunk kenyerét őrizzük és támogassuk őt az életnívójának emelésében. (Nahrung.) A mai munkanélküliség kenyérharcában hány ember vét ez ellen a követelmény ellen! Árulkodó besúgóvá aljasul, hogy valakit kitérjőn a helyéről, vagy hogy a maga kenyérfalatját annál jobban biztosítsa.

De ez már a más becsületének védelmére vonatkozik s így átvézet minket a VIII. parancsolatba.

Egy árva szót sem akarok vesztegetni a VIII. parancsolat közzismert dolgainak tárgyalására. Mindenki megérti, hogy nem csak a törvényszéki hamis eskű, hanem minden pletyka is belevág a VIII. parancsolatba. Inkább arra akarok rámutatni, ami a különlegessége a VIII. parancsolat lutheri magyarázatának s amit a parancsolatokban a legszebbnek tartok, ami nekem is sokszor nyújtott már erőt és vigasztalást, mikor csalódtam fájdalmasan az emberekben: «őt mentsük és mindent jóra magyarázzunk».

Kétféle szemmel néznek az emberek egymásra. Az egyik az ügyész szeme, mely a törvény elvi magaslatairól néz le s mindig a terhelő körülmények iránt van érzéke, a másik a védő szeme, amelyik belehelyezkedik a bűnös állapotába, mindent megért, mindent megbocsát s mindig az enyhítő körülmények iránt van érzéke. Luther meg akarja alkotni az ő népéből a védők szövetségét, akik mindig mentenek s mindent jóra magyaráznak.

Csodálatos, hogy ép Luther kívánja ezt, aki a maga hibáit

mindíg az ügyész kérlelhetetlen szúrós tekintetével nézte s akiről még az ellenségei is kénytelenek elismerni, hogy teljesen szent akart lenni. Ép Luther kívánja ezt, akit folyton gyaláztak életében s még halála után, még ma is gyalázóknak gyalázásai hullanak reá, akinek tehát a legtöbb oka lenne a becsület védelmét követelni. Ép Luther kívánja ezt, aki nem csak kapott, hanem adott is sebeket akkor, amikor nem személyi kérdésekről, hanem elvi dolgokról volt szó, aki nem nézte ilyenkor azt, hogy királyi trónon ül-e az illető, vagy egyenesen a pápa hármaskorona van a fején.

Joga van ezt kívánni, mert az emberi cselekedetek indító okait egyedül Isten tudja, aki nyilvánosságra hozza a sötétségnek titkait.

Joga van ezt kívánni, mert a legtöbb bűnös nem öntudatos gonosztevő, hanem szánalomraméltó áldozat. Pál Gal. 6. 1-ben a bűnbeesést a rejtekhelyről rántörő vadállat által való legyőztetésnek érzi s aki megharcolta a bűn nagy harcait, mint Pál és Luther, az mind igazat ad nekik.

Joga van ezt kívánni, mert ez az álláspont nem védelme a bűnnek, hanem csupán a bűnösnek. Jézusi álláspont: gyűlölni a bűnt és szeretni a bűnöst.

Joga van ezt kívánni, mert nincs oly bűnös, akiben nincsenek szép vonások. A biblia alakjai közül a legnagyobbakban is van hiba s legbűnösebbekben is van erény. Nincs abszolút jó és abszolút rossz ezen a világon. Még Júdástól is tanulhatunk. Luther azt akarja, hogy mint Jézus, mindenki benn keressük és találjuk meg a szépet.

A legenda szerint egy döglött kutyát találtak Jézus és tanítványai. A tanítványok az emberek gonzságát szidták, a kutya rútságán utálkoztak; Jézus azt mondta: Mily szép fogai vannak, mint a gyöngyök!

Ez csak legenda, de az valóság, hogy egy döglött verébről mondta az Isten gondviseléséről szóló gyönyörű példázatát.

Nyári éjszakákon békák kuruttyolnak. Azt mondják, ha világosságot gyujtanak, rögtön elhallgatnak. Emberbékák kuruttyolnak a világ mocsarában. Világosság fiai, gyujtsátok meg a Jézus tekintetének szelid fényét és mentsetek, magyarázatok mindent jóra, hadd hallgasson el a mocsárhad!

Hol keresse Jézus ezt a lelket, ha nem az evangélikusoknál? Kik legyenek optimisták, ha az öröm vallásának hívei nem?

Hol keresse Luther ezt a lelket, ha nem a lutheránusokban?

TÜRÖCZY ZOLTÁN.

DOKTOR LUTHER MÁRTON NAGY KÁTÉJA.

(A weimari kiadás alapján és a latin szöveg tekintetbe vételével.)

(II)

Bár voltaképp, — amint később hallani fogjuk — ezek a szavak minden parancsolatra vonatkoznak, úgy mégis különösen ehhez a főparancsolathoz vannak kapcsolva. Mint ahogy az embernél is legfontosabb az, hogy rendben legyen a feje, mert ha fejünk helyén van, egész életünknek rendben kell folynia. Elmondhatnánk ennek a fordítottját is. Nos azért tanulj meg e szavakból, mennyire haragszik Isten azokra, akik rajta kívül valami másban bizakodnak s viszont mily jóságos és kegyelmes azokhoz, akik teljes szívből egyedül Benné bíznak és hisznek. Elannyira, hogy haragja nem lohad negyedízi nemzedékig; ezzel szemben jósága és irgalmassága elhat sok ezerekre. Mindez azért, hogy senki könnyelműen biztonságban ne érezze és a véletlenre ne bízsa magát, mint ahogy az eldurvult szívűek hitegetik magukat: «Ugy sem nyom az sokat a latba, hogy így-e, vagy úgy él az ember!» A mi Istenünk olyan Isten, Aki nem hagyja megbosszulatlanul, ha valaki Tőle elfordul és haragját nem szünteti meg egész negyed-ízíg, tehát mindaddig, amíg fiastul-sarjastul ki nem irtatnak. Azért akarja, hogy féljük Őt s meg ne vessük.

Isten mindezt már be is bizonyította különböző történetekben és eseményekben, amint azt az Irás és a mindennapi tapasztalat bőven feltárja s tanítja, Ő ugyanis kezdettől fogva írtó hadjáratot indított minden bálványozás ellen és e célból mind a pogányoknál, mind a zsidóknál, mind a mai idők népeinél minden hamis istentiszteletet lerombol, úgy, hogy végül is mindazoknak, akik makacsul ragaszkodnak ahhoz, el kell pusztulniok. Éppen azért azt kell mondanunk, hogy bár most sok büszke, hatalmas és gazdag atyafi akad, aki saját Mammonjára támaszkodva hetykélkedik, nem törődve, hogy Isten haragszik-e, vagy nevet, — úgy tüntetvén fel a dolgot, hogy ők nem félnek kihívni maguk ellen Isten haragját, — mégsem fognak jó véget érni, hanem hirtelen elbuknak mind-

azzal együtt, amiben bizakodtak. Ugyanúgy, mint ahogy elvesztek mindazok, akik még náluk is nagyobb biztonságban és hatalomban érezték magukat.

Es éppen az ilyen keménynyakú emberek kedvéért, — akik azt gondolják, hogy mivel Isten egyideig elnézi és biztonságban hagyja őket, vagy nem tud üzelveikről, vagy nem törődik velük, — kénytelen Isten oly szigorúan közbevágni és büntetni, hogy nem tudja felejtetni még a gyermekeik gyermekeinél sem. S teszi mindezt azért, hogy mindenki beleütődjék s belássa, hogy Isten nem tréfál. Mert ezek azok, akikre céloz, mikor ezt mondja: «Akik engem gyűlölnék» — mintha azt mondaná: «Akik az ő felfuvalkodottságukban és büszkeségükben megmaradnak.» Ha valamiről szól, vagy bizonyosságot tesz nekik az ember, azt nem akarják hallani; ha meg arra inti őket az ember, hogy szálljanak magukba és javuljanak meg, mielőtt utóléri őket a büntetés, akkor olyan eszeveszett düh szállja meg őket, hogy Isten haragját már ezzel is ugyancsak kiérdemlik, miként ezt manapság püspökökön és fejedelmeken sorjában megérjük.

De bármily rettenetesekek ezek a fenyegetések, sokkalta hathatósabb annak az ígéretnek a vigasza, hogy azoknak, akik mindeztől, egyedül Istenre bizzák magukat, bizonynal meg fogja mutatni irgalmasságát. Ez pedig azt jelenti, hogy csupa jóban és mindenféle jótéteményben részesíti nemcsak őket, hanem gyermekeiket is ezer és megint ezer ízig. Az ilyen dolog pedig méltán indíthat és serkenthet bennünket arra, hogy szívünknek minden gondolatát teljes bizalommal Istenre irányítsuk, mint akik vágyódunk mind az ideig, mind az örökkévaló javak után, amint azokat a felséges Isten annyi kegyességgel felajánlja, amelyeknek elnyerésére annyi szeretettel biztat s amelyeket oly bőséggel megígér.

Ki-kéért nagyon komolyan szívlelje meg ezeket és ne vegye úgy, mintha ember szólna. Mert neked jelent vagy örökkétartó áldást, boldogságot és üdvösséget, vagy örök haragot, boldogtalanságot és gyötrelmet. Mit is kívánhatnál jobbat magadnak, mint amit Ő neked oly szeretetteljesen megígért, — hogy a tied akar lenni minden gazdagságával, megvédelmez s minden bajodból kiment.

Mindez azonban sajnos kicsorbul azon, hogy a világ egy szemernyi sem hisz el belőle, sem Isten beszédének nem tekinti, mert azt látja, hogy azok, akik Istenben és nem a gazdagságban bíznak, sok bú és baj terhe alatt nyögnek és az ördög velük szemben annyira elzárkózik és nekik úgy ellenáll, hogy sem vagyont, sem pártfogást, sem méltóságot nem szerezhetnek, — sőt az

életüket is csak alig tengetik. Ellenben akik a Mammonnak szolgálnak, bővölködnek hatalomban, kegyben, megbecsülésben, vagyonban s mindenfajta kényelemben a világ előtt. Éppen azért ezeket a szavakat jól emlékezetbe kell vésni és éppen a világi dolgok csaló ábrázatával szembe állítani, jól tudva, hogy ezek a szavak nem hazudhatnak, meg sem csalhatnak, hanem kell, hogy feltétlenül igazak legyenek s beigazolódjanak.

Gondolj csak vissza, vagy tudakozódj másoknál és felelj nekem: «Azok, akik minden gondjukat és erejüket arra fordították, hogy nagy vagyont és sok pénzt harácsoljanak össze, végül is ugyan mit értek el vele?» Rájössz, hogy munkát és fáradságot vesztegettek. Vagy ha sikerült is nagy vagyont felhalmozniok, az mihamar elpárolgott és elrepült úgy, hogy nem sok örömük telt nekik maguknak sem a gazdagságukban, utánuk pedig a harmadik örökösre már nem jutott belőle semmi sem.

Minderre példát bőven találsz a történelemben és ugyanezt hallhatod világban jártas öreg emberektől. Csak azután jól jegyezz meg és méltass figyelmedre mindent!

Saul bizonyára nagy király volt. Isten maga hívta el s kegyes férfiú volt. De mikor trónra került, a szive elhajolt Istentől, a koronája és jogara lett mindene. Így azután el is kellett pusztulnia mindazzal, amije volt, úgy, hogy gyermekei közül sem maradt fenn egy sarjadékra való.

Viszont Dávid szegény, alacsony sorsból való férfiú volt, folyton üldözték és kergették, hogy sehol az élete nem volt biztonságban. És mégis Saul törvéteisei ellenére is neki meg kell maradnia és királlyá lennie. Mert, amiket Isten a fennebbi Igékben mond, azoknak be kellett teljesedniök s beigazolást nyerniök, mivel Isten sem nem hazudhat, sem nem csalhat. Azért vigyázz, nehogy az ördög és a világ lépre csaljanak káprázatukkal, amely egy ideig fennállhat, végül azonban semmivé foszlik.

Ennélfogva jól tanuljuk meg az első parancsolatot, hogy belássuk, mennyire nem tőr Isten semmiféle elbizakodottságot, vagy más dologban bizakodást. Továbbá, hogy legelsősorban azt kívánja, hogy szívből reméljünk minden jót, akként, hogy az igaz úton egyenesen járjunk és Isten adta javainkkal úgy bánjunk, ahogyan a cipész használja a tút, az árt és a fonalat, amiket munkája végeztével félrerak, vagy mint a vendég a szállóban az ételt és fekvőhelyet. Mindent csupán adott szükségleteinkhez képest használjunk, mindegyikünk a maga Istentől rendelt hivatásának és állásának megfelelőleg és ne engedjük, hogy bármiféle dolog úrrá vagy bálványá legyen felettünk. Érjük be

ennyivel az első parancsolatról, amelyet bővebben kellett magyaráznunk, mert a fősúly éppen ezen van; — még pedig azért, mert mint már előbb mondtuk, ha a szív ezen a ponton Istennel rendben van és ezt a parancsolatot megtartja, akkor a többi már könnyen megy az első nyomában.

A MÁSODIK PARANCSOLAT.

NE VEDD HIÁBA ISTEN NEVÉT!

Míg az első parancsolat a szívet oktatja ki és a hit jelentőségére tanít, addig a második parancsolat onnét bentről kifelé visz és szánkat, meg nyelvünket neveli Isten tetszésére. Az első ugyanis, ami a szívből előtör és amiben a szív megnyilvánul, a beszéd. Tehát, amint fentebb feleletet adtam arra a kérdésre: mit jelent az, ha valakinek van Istene, most arra kerül a sor, hogy ennek s a többi parancsolatnak értelmét is világosan átlásd és elmondod.

Ha azt kérdik tőled: «Hogyan érted a második parancsolatot s mit jelent: Isten nevét hiába venni, avagy vele visszaélni?» — feleld röviden ezt: «Isten nevével akkor élünk vissza, ha azt hazugság vagy más bűn érdekében bármi módon is emlegetjük.» Azt a parancsolatot kapjuk tehát, hogy Isten nevét hamisan ne használjuk s ne vegyük ajkunkra, mikor lelkiismeretünk másképp tudja, vagy legalább is kellene, hogy másképp tudja a dolgokat. Így szokott történni azoknál, akik törvényszék előtt pereskedve esküdöznek s egyik fél a másikkal szemben hazudik. Pedig Isten nevével nem lehet jobban visszaélni, mintha azzal hazudunk, vagy vele valakit megcsalunk. Maradjunk meg e parancsolatnak ennél a magyaros, könnyen érthető magyarázatánál.

Ebből már most mindenki könnyen kiszámíthatja, hogy melyek s mily sokfélék azok az esetek, amelyekben az emberek Isten nevével visszaélnének, bár minden visszaélést felsorolni nem is lehet. De hogy röviden mégis érintsük, felemlítjük, hogy különösen sok visszaélés fordul elő Isten nevével a világi adás-vétel s olyan dolgok körül, minők a pénz, a vagyon és becsület. Történhetik ez nyilvánosan, akár a törvényszék előtt, akár a piacon vagy egyebütt, amikor az emberek esküsznek és hamis esküt tesznek Isten nevében, vagy valami más dologgal terhelik meg a lelkiismeretüket. Különösen házassági ügyekben gyakori, mikor ketten titkon megesküsznek egymásnak, de a törvény elé kerülve, egyik, vagy a másik fél letagadja.

De az Isten nevével való visszaélés legnagyobb mérvet mégis

a lelki s a lelkiismeretet érintő dolgok terén ölt, amikor hamis tanítók lépnek fel és az ő hazug koholmányait Isten szava gyanánt terjesztik.

Ime, van itt mód bőven arra, hogy mindent Isten nevével ékesítsünk, szépítsünk vagy igazoljunk akár közönséges világi adásvételről, akár a hitnek, vagy tannak felsőbbrendű, finom dolgairól van szó. Az Isten nevének meghazudtolói közé tartoznak a káromkodók, még pedig nem csupán a durvák, akikre azonnal ráismer mindenki, mivel minden szemérem nélkül mocskolják be Isten nevét —, akiknek már nem a mi iskolánkban, ellenben a hóhér iskolájában volna helyük. Ám ide tartoznak azok is, akik az igazságot és Isten igéjét nyilvánosan meggyalázzák s azt az ördög szájába adják. Ezekről most bővebben nincs szükség szólni.

Jelen alkalommal hadd tanuljuk és szívleljük meg, mily nagy dolgok fordulnak meg e parancsolaton, hogy minden igyekezettel óvakodjunk és féljünk az Isten szent nevével való bármely visszaéléstől, mint ami a külsőleg megmutatkozó bűnök közt a legnagyobb. Mert bár hazudni és csalni önmagában is nagy bűn, még nagyobbá lesz, ha azt az ember még igazolni akarja és hitelesebbé tétele kedvéért Isten nevét veszi ajkára s a gyalázat takarására használja úgy, hogy egy hazugságból kétszeres, sőt még többszörös hazugság lesz.

Ezért csatolt Isten ehhez a parancsolathoz is egy igen komoly fenyegetést, amely így hangzik: «Mert nem hagyja az Úr büntetés nélkül azt, aki az Ő nevét hiába veszi.» Azaz senkinek el nem nézi, sem büntetlenül nem hagyja. Amiképen nem hagyja Isten bosszulatlanul, ha valakinek a szíve elfordul tőle, ép oly kevéssé szenvedheti el, hogy valaki az Ő nevét használja fel hazugságainak szépítgetésére. De fájdalom, most olyan gyalázatos szokás ejtette hatalmába az embereket az egész világon, hogy valóban igen kevesen vannak, akik Isten nevét hazugságra és egyéb gonoszságra nem használják, ép oly kevesen, mint azok, akik teljes szívből egyedül Istenben bíznak.

Mert természetből fogva el vagyunk mi látva egy szép kis erénnyel: ha valaki valami rosszat cselekedett, szeretné a gyalázatát eltüntetni s palástolni, hogy senki ne lássa, ne tudja. Mert az arcátlanságban senki annyira nem megy, hogy elkövetett gonosztettével mindenki előtt dicsekedjék, hanem inkább titkolja, nehogy rájöjjenek. Ha aztán valakit előfognak, akkor Isten adja oda a nevét és öltöztesse a gáztettet kegyes mezbe, a gyalázatot a tisztesség látszatába! Idefajult ma már a világ folyása, s új, nagy özönvízként elárasztja az egész földkerekséget. Jutalmul kapunk,

amit keresünk s amire rászolgáltunk: dögvészt, háborút, drágaságot, tűzvészt, árvizet, rossz feleséget, gyermekeket, cselédséget és ki tudja, még miféle csapást! Mert honnan is eredne máshonnan ez a tengersok nyomorúság? Még igen nagy kegyelem, hogy a föld elhordoz és táplál bennünket.

Ezért kell mindenek előtt az ifjú nemzedéket rávezetni s hozzászoktatni, hogy ez és a többi parancsolat nagy legyen a szemében és ha megszegi, tüstént működjék a vessző s a parancsolat azonnal tartassék eléjük és plántáltassék újból beléjük, úgy hogy nem csupán a testi fenyítéstől való félelemre, hanem az Istentől való s Előtte való félelemre neveltessenek.

Igy most már megértheted, mit jelent Isten nevével visszaélni. Dióhéjba foglalva tudniillik azt, hogy vagy hazugságra, valaminek olyan név alatt való szerepeltetésére használjuk, ami nem felel meg a valóságnak, — vagy átkozódáshoz, esküdözéshez, varázsoláshoz vesszük igénybe, szóval végeredményben, hogy kényünk-kedvünk szerint, valami gonoszságot művelünk vele.

Meg kell azonban tudnod e mellett azt is, miként kell Isten nevét helyesen használni. Mert ugyanazon szavakkal, amikor azt mondja: «Ne vedd hiába Istened nevét!» — egyszeriben azt is tudunkra adja, hogy viszont jóra annál inkább használjuk azt. Hisz ez a név épen azért jelentetett ki s adatott nekünk, hogy használatban legyen és hasznunkra fordítsuk. Ebből már most önként következik, hogy míg meg van tiltva, hogy Isten szent nevét hazugságra vagy más bűnre felhasználjuk, addig viszont meg van parancsolva, hogy az igazság, valamint minden más jó érdekében igénybe vegyük. Így például, mikor igazunkat esküvel erősítjük meg, ahol arra szükség van s ahol azt tőlünk kívánják. Ugyanúgy akkor, ha Isten nevében igaz dolgokat tanítunk. Hasonlóképen, ha az Ő nevét a nyomorúságban segítségül hívjuk, vagy valami jótéményéért dicséretet, vagy hálát adunk, stb. Mindezt egybefoglalva, megparancsolva találjuk az 50. Zsoltár ezen igéjében: «És hívj segítségül engem a nyomorúság idején, és megszabadítlak téged és te dicsőítesz engem.» Mert Isten nevének igazságban való ajkunkra vétele és áldásos felhasználása jelenti mindezt s így szenteltetik meg az Ő neve, ahogyan a Miatyánk mondja.

Íme, itt van most már előtted az egész parancsolat magyarázata! Ennek tudtával könnyű megfelelni arra a kérdésre, ami sok tudós elméjét megzavarta: «Miért van az evangéliumokban az eskü megtiltva, holott Krisztus, szent Pál és a többi szentek nem egyszer esküdtek?» Rövid válaszuk erre nézve az: Esküdni sohasem

szabad gonoszul, azaz hazugul s mikor se haszna, se szüksége nincs. Ellenben jó ügyben és felebarátunk javára, szabad esküdni. Mert jó dolog az, ami által Istent dicsérjük, az igazságot és jogosságot megszilárdítjuk, a hazugságot eltiporjuk, az embereket megbékéltetjük, engedelmisséget tanusítunk s vizsályt csillapítunk. Mert maga Isten lép itt közbe, széjjelválasztván igazságot és igazságtalanságot, gonosztságot és jóságot. Ha az egyik fél hamisan esküszik, már ki is van mondva reá az ítélet, úgy hogy semmikép sem szökhetik a büntetés elől. S ha megtörténik, hogy a büntetés egy időre elmarad, végül is nem lesz abból az illetőnek haszna, úgy, hogy a hamis eskün szerzett nyereség elolvad a kezében és soha nem örülhet neki. Így tapasztaltam már én ezt sokaknál, akik megszegvén házassági esküjüket, nem volt aztán már nekik egyetlen jó órájuk s egyetlen igazán jó napjuk s azután javaikat is elvesztvén, testileg-lelkileg nyomorultul elvesztek.

Épen azért ismételten intek és buzdítok mindenkit, hogy gyermekeinket már idejekorán intéssel és elrettentéssel, fékentartással és testi fenyítéssel szoktassuk arra, hogy iszonyodjanak minden hazugságtól, főképp pedig attól, hogy ilyesmihez használják fel Istennek nevét. Mert, ahol ezeknek szabad folyást engednek, nem lehet ott semmi jót várni, amint azt most is láthatjuk, hisz a világ gonoszabb, mint valaha és sehol semmi jórend, sem engedelmisség, sem hűség, sem hit, hanem csupa elvetemült és féktelen ember, akiken sem a tanítás, sem a fenyítés nem fog! Mindez pedig Isten haragja és büntetése azért, hogy oly szemérmetlen módon tiporják lábbal e parancsolatot.

Másrészt kötelességünk az is, hogy gyermekeinket sarkaljuk és ösztönözzük Isten nevének magasztalására s arra, hogy folyton ajkukra vegyék mindazzal szemben, ami bárhol éri őket s útjukba kerül. Mert Isten nevének igazi tisztelése abban áll, hogy minden vigasztalást Tőle várunk és épen azért segítségül is Őt hívjuk, még pedig úgy, hogy előbb — mint fentebb hallottuk — a szív adja meg Istennek a tiszteletet a benne való hit által, azután a száj is a Róla való vallástétellel.

Az efféle eljárás egyben üdvös és hasznos szokás, igen hathatós az ördöggel szemben, aki állandóan ott settenkedik körülötünk s azt lesi, hogyan tudna bűnbe és gyalázatba, nyomorba és veszedelembe juttatni. De nem szívesen hallja és nincs maradása, ha valaki szíve mélyéből emlegeti s hívja segítségül Isten nevét és bizonyára sok borzasztó és gyalázatos bukás érne, ha Isten az Ő nevének segítségül hívása fejében meg nem tartana bennünket. Magam is sokszor kipróbáltam és bőven megtapasztaltam, hogy

gyakran egy-egy hirtelen reám zuhanó, nagy szerencsétlenség azonnal elfordított rólam és elmúlt, mihelyest Isten nevét segítségül hívtam.

Az ördög keserűségére — hadd mondjam így — kellene Isten szent nevét mindenha ajkunkon hordozni, hogy ne árthasson nekünk, bármennyire is szeretne.

Ezt érjük el azzal is, ha hozzászokunk, hogy mindenféle eshetőségre számítva magunkat naponként Istennek ajánljuk testestől-lelkestől és az Ő oltalmára bízunk feleségünket, gyermekeinket, cselédségünket s minden vagyónkat. Így jöttek létre a «Magasztaljátok!» «Hálákat adok!» kezdetű s más estéli és reggeli imádások s ennek köszönhetik fennmaradásukat is. Hasonlóképp az a gyermekkorból szokásos gyakorlat, hogy a kereszt jegyével áldjuk meg magunkat, ha valami borzasztót, vagy retteneteset látunk, vagy hallunk és azt mondjuk: «Uram, Isten, őrizd meg; drága Uram, Krisztusom segíts meg!» s más efféle. Viszont akkor is, ha valakivel valami nem is várt jó történik, bármi csekélység is az, mondjuk csak: «Áldott legyen érte az Isten, legyen Övé a hála; ezt és ezt Isten ajándékozta nékem!» stb. Úgy kell erre szoktatni gyermekeinket, mint azelőtt arra, hogy Szent Miklós, vagy más szentek kedvéért bőjtöljenek és imádkozzanak. Kedvesebb és tetszőbb dolog lenne ez Isten előtt, mint akármilyen kolostori élet, vagy karthauzi szenteskedés.*)

Lásd, így lehet az ifjúságot gyermekhez alkalmazott módon, mintegy játszva Isten félelmében s tiszteletében felnevelni, hogy az első és második parancsolat igazi buzgóság mellett náluk állandó gyakorlattá váljék. Ebből aztán annyi jó származhatnék, bontakozhatnék ki s hozhatná meg gyümölcsét, hogy oly nemzedék nőne fel, amely áldására és felvidulására lehetne az egész országnak. Ez volna a jó nevelés, amikor nyájassággal és örömmel szoktatjuk a gyermekeket. Mert, amit csupán vesszővel és ütleggel kell a gyermekből kikényszeríteni, abból nem sok jó származik s még ha ez úton el is érnél valamit, nem maradnak tovább kegyesek, csak, amíg a vesszőt hátukon érzik.

Ez a nevelési mód pedig belegyökerezik a szívbe és a gyermekek jobban félnek Istentől, mint a bottól vagy virgáctól. Mind-

*) Ita quoque, si cui praeter spem aliquid boni contigerit, quantulumcunque tandem sit, ut dicat: Deo sit laus et gratia, cujus munificentia hoc mihi obtigit etc. Quemadmodum quondam pueri parentum monitu consueverunt Divum Nicolaum et jejunio honorare et precibus invocare. Haec, inquam, si fierent, Deo multo essent gratiora et acceptiora, quam ulla vita monastica, aut fucata Carthusianorum sanctimonia (Catechismus major I. 74.)

ezt az ifjúság kedvéért mondom el ilyen egyszerűen, hogy végre szívükbe hatoljon. Mert, ha gyermeket tanítunk, vele kell gagyognunk. Így óvtunk tehát az Isten nevével való visszaéléstől s buzdítottunk annak helyes használatára, ami nem csupán szavakból áll, hanem azoknak megfelelő cselekedetekből s életből, hogy tudjuk, hogy ez az Istennek felettébb kedve szerint való s meg is fog érte jutalmazni oly nagy bőséggel, mint amilyen borzasztóan büntet, ha azzal visszaélünk.

A HARMADIK PARANCSOLAT.

AZ ÜNNEPNAPOT MEGSZENTELJED!

Ünnepnapot mondunk a zsidó «sabbath» szócska nyomán, amely eredetileg annyit jelent, mint ünnepelni, másszóval, magunkat a munkától mentesíteni. Innét erednek ezek a szólások: szünnapot tartani, vagy szentnapot ülni. Isten már az ó-testamentomban elkülönítette a hetedik napot a többitől, elrendelte ünnepnap gyanánt és megparancsolta, hogy ez minden más nappal szemben különösen megszenteltessék. Ami az ünneplés rendelkezéseit illeti, e tekintetben ez a parancsolat csupán a zsidók számára készült. Nekik kellett minden köznapi munkát abbahagyni és pihentetni, hogy ember és állat egyaránt felüdülhessen s a szakadatlan munka következtében le ne gyengüljön. És ámbár ők később túlságosan szűkre szabták az ünnepnapon végezhető dolgok számát, és csunyán visszaéltek vele, amikor Krisztust is üldözték emiatt és nem tűrtek el oly cselekedeteket sem, amelyeket pedig ők maguk is véghezvittek ünnepnapon, amint azt az evangéliomokban olvasunk, mintha a parancsolat betöltése azzal máris biztosíthatnák, hogy semmiféle külső dolgot nem végezzünk, — holott ennek a parancsolatnak a célja egyáltalában nem ez, hanem végül is csak az, hogy tartsák meg az ünnep vagy nyugalom napját, amint erről mindjárt fogunk bővebben hallani.

Ama közönséges értelmezésben tehát ez a parancsolat keresztyénekre egyáltalában nem tartozik, — mert teljesen külső, múltó dolgok azok, amint az ó-testamentomnak egyéb rendelkezései is, amelyek bizonyos szertartásokhoz, személyekhez, időhöz és helyhez vannak kötve, amelyek alól most már Krisztus által mindnyájan feloldattunk.

Egyébként, hogy az egyszerűbb emberek számára keresztyén tanulságokat vonhassunk le, hogy mit kíván Isten tőlünk ebben a parancsolatban, jegyezd meg a következőt: Mi az ünnepnapokat

nem az értelmes és tanult keresztyének miatt tartjuk meg, mert ezeknek nem volna arra szükségük, — hanem egyrészt bizonyos testi okok és szükségletek folytán, amiket a természet tanít és követel meg. A közönséges testi munkával foglalkozó tömegek, szolgálók és szolgáló leányaink kedvéért, akik az egész hetet munkában és hajszában töltik, hogy legyen nekik is egy napjuk, amikor nyugalomra térhetnek s friss erőt kaphatnak.

Másrészt leginkább azért, hogy ilyen nyugalmi napokon, mivel egyébkor nincs érkezésük hozzá, az emberek időt és módot nyerjenek az istentiszteleten való részvételre, tehát arra, hogy összegyülekezzenek, Isten igéjét hallgassák, a felett elmélkedjenek, s annak utána Istent magasztalják, Neki énekeljenek s Óhozzá imádkozzanak.

De ez — mondom — nálunk nincs különös időkhöz fűzve, mint a zsidóknál, mintha ennek épen ezen, vagy azon a napon kellene mindenkép történnie; mert önmagában véve egyik nap sem különb a másiknál. Hiszen voltaképp mindennek minden napon kellene történnie. De mert az emberek többsége nem tudna ebben résztvenni, kénytelenek vagyunk a hétnek legalább egy napját tűzni ki e célra. Mivel pedig ősidők óta a vasárnap rendeltetett ki e célból, maradjunk csak annál, hogy az ünneptartás egyöntetű rendben menjen végbe s felesleges újítások által senki se támaszszon zavart e téren.

Az tehát ennek a parancsolatnak egyszerű értelme, hogy ha már ünnepet tartunk, szenteljük azt az Isten igéjének tanulására. Vagyis e napnak igazi rendeltetése a prédikálás tisztének betöltése és pedig az ifjúság és a szegény tömegek kedvéért. Mind ezt pedig olyképen, hogy a munkától való tartózkodást ne vegyük oly szűklátó szigorúsággal, mintha ebből kifolyólag más esetlegesen előadódó munkák, amelyek elől nem térhetünk ki, teljességgel tilosak volnának.

Megkérdeztetvén azért a felől, hogy mit jelent: «Az ünnepnapot megszenteljed!» — így felelj: «Az ünnepnapot megszentelni annyit jelent, mint azt szentnek tartani.» «És mit jelent valami napot szentnek tartani?» «Nem mást, mint megszentelt beszélgetést, cselekedeteket s életet folytatni.» Mert magának a napnak nincs szüksége megszentelésre, hiszen az már magában szentül teremtetett! Isten azonban azt akarja, hogy az neked legyen szent. Rajtad fordul meg tehát, hogy szent lesz-e ez a nap, vagy szentségtelen, aszerint, amint szent vagy szentségtelen dolgokat üzöl azon.

Mi módon megy már most végbe ez a megszentelés? Nem úgy,

hogy a kályha mellé ülünk és testi munkát a világ minden kincséért sem végezzük; sem úgy, hogy koszorút teszünk a fejünkre s felöltjük legszebb ünneplőruhánkat, hanem, mint mondám úgy, hogy Isten igéjével foglalkozunk s magunkat abban gyakoroljuk.

Nekünk keresztyéneknek voltaképp minden nap ilyen ünnepnapot kell tartanunk, csupa szent dolgokat végeznünk, azaz naponként Isten igéjével kell járnunk-kelnünk s szívünkben és szánkban is egyaránt azt kell hordanunk. Mivel pedig nem valamennyien érünk rá, mint már mondtuk, hetenként néhány órát kell az ifjúság számára vagy legalább egy napot az egész nagy tömeg számára felhasználnunk abból a célból, hogy akkor mindenki csupán ezzel foglalkozzék, s különösen a Tízparancsolatban, a Hiszekegyben, s a Mi Atyánkban tegyen előhaladást, úgy hogy ekként mindnyájunk élete és lényé Isten igéje szerint irányíttassék. Amikor ezt igazán kiadósan így gyakorolják, akkor el lehet mondani, hogy az ünnepnapot igazán megtartják; ha azonban nem, — akkor ne mondják azt keresztyén ünnepnapnak. Mert ünnepegetni és tétlenkedni nagyszerűen tudnak azok is, akik nem keresztyének, amint-hogy a mi papjaink egész hadserege is nagyszerűen tud naponként a templomában elálldogálni, énekelni és csilingelni, de a legkevésbé egyetlen ünnepnapot is megszentelni: mert ők Istennek egy szemnyi igéjét sem prédikálják, sem nem gyakorolják, sőt épen az ellen tanítanak és élnek.

Pedig az Isten igéje minden szentség felett való szentség, sőt az egyetlen, amiről mi keresztyének tudunk s ami birtokunkban van. Mert még ha mindjárt minden szentnek csontját, avagy szent és megszentelt ruházatját egy halomba raknánk, mit sem segítene rajtunk. Mert az mind merő holt dolog, ami senkit nem tud szentté tenni. Isten igéje ellenben az a kincs, amely mindeneket megszentel s ami által lettek maguk azok a szentek is szentekké. Abban a pillanatban, amikor Isten igéjével foglalkozunk, azt prédikáljuk, hallgatjuk, olvassuk, vagy a felett gondolkodunk, kinek-kinek a személye, azon napja, vagy cselekedete megszenteltetik, nem egy bizonyos külső cselekedet folytán, hanem az Ige folytán, amely minket mindnyájunkat szentekké tesz. Ezért hangoztatom én mindig, hogy minden mi életünknek és cselekedetünknek Isten igéje szerint kell folynia, ha azt akarjuk, hogy azok Isten előtt tetszők és kedvesek legyenek. Ahol ez történik, ott e parancsolat legteljesebb erővel betöltéshez jut.

Viszont minden olyan dolog és cselekedet, ami Isten igéjén kívül megy végbe, Isten előtt szentségtelen, ha úgy csillog s ragyog is, amint csak kifér rajta, ha csupa szent jelvényekkel volnának

is körülkössöntyúzve. E fajtából valók a mindenféle összekoholt szerzetes rendek, amelyek Isten igéjéről mit se tudnak s megszentelésüket a saját cselekedeteikben keresik.

Jól jegyezd meg azért, hogy ezen parancsolatnak ereje s veleje nem a tétlenségben, hanem a megszentelésben van, még pedig akképen, hogy ezen a napon egész sajátosan gyakoroljuk magunkat a szent dolgokban. Mert egyéb dolgaink és foglalatosságaink sem nevezhetők szent műveleteknek, ha elébb maga az ember szentté nem válik. Ehhez pedig egy olyan munkára van szükség, ami által maga az ember szentté tétetik, ami viszont, — mint hallottuk, — csupán Isten igéje által történik. Épen e célból szereztettek és rendeltettek megfelelő helyek, időpontok, személyek s maga az egész külsőségek közt lefolyó istentisztelet, hogy minderre a legnagyobb nyilvánosság számára is bőséges alkalom nyílják.

Minthogy már most ily nagy jelentősége van az Isten igéjének, hogy egy ünnepnapot sem szentelhetünk meg nélküle, tudnunk kell, hogy Isten azt akarja, hogy ezt a parancsolatot szigorúan megtartsuk s megbünteti mindazokat, akik az Ő igéjét megvetik, se hallgatni, se tanulni nem akarják, kivált abban az időben, amely egyenest arra rendeltetett.

Azért e parancsolat ellen nem csak azok vétkeznek, akik az ünnepnappal durván visszaélnek s azt megszejtelenítik, mint például azok, akik kapzsiságuktól, vagy könnyelműségüktől hajtva elhanyagolják az Isten igéjének hallgatását, s holt részegre isszák magukat a kocsmákban s fetrengenek a sárban, mint a disznók. Ám ide tartozik a másik had is, akik Isten igéjét csak úgy hallgatják, mint egy másfajta mesét, csak szokásból mennek el a prédikációra, s úgy jönnek ki onnét, amint bementek, s ha egy-egy évnek vége van, az idén is ép ott vannak, ahol tavaly. Mindezig ugyanis azt tartották: elég jól megünnepeljük az ünnepet, ha vasárnaponként egy misét, vagy az evangéliom felolvasását végig hallgatjuk. Isten igéje után azonban senki nem tudakozódott, aminthogy azt senki nem is hirdette. Most pedig, amikor már Isten igéje itt van a kezeink között, még mindig nem hagyunk fel a visszaéléssel! Hagyjuk szépen, hogy folyton csak prédikálgassanak nekünk, csak intsenek-buzdítsanak bennünket, meghallgatjuk, de nem vesszük komolyan a szívünkre.

Azért tudd meg azt is, hogy nem csupán a hallgatás a dolgunk, hanem a megtanulás és megtartás is, s ne gondold, hogy ez csupán a te egyéni tetszésedre van bízva, s hogy nem sokat nyom a latban. Gondold inkább meg, hogy ez Istennek parancsolata, Aki

számon fogja kérni tőled, hogy mikép hallgattad, tanultad s tisztelted az Ő igéjét!

Hasonlóképen kell ostorozni azokat a visszataszítóan öntelt lelkeket, akik ha egy, vagy két prédikációt hallgattak, már tele, sőt csordulásig vannak, mint akik most már maguk is nagyszerűen tudnának prédikálni s mintha mesterre többé nem lenne szükségük. Mert éppen ez az a bűn, amit azelőtt a halálos bűnök közé soroltak, s amit görögül «akédiának» azaz lelki tunyaságnak és megúnásnak neveznek. Ez az az ellenség módjára pusztító káros kór, amellyel az ördög sok szívet elkábít és megcsal, hogy rajtunk üssön s az Isten igéjét titkon megint elorozza tőlünk.

Mert azt jegyezd meg magadnak, hogy ha még annyira is ismernéd Isten igéjét és mester volnál minden Ő dolgaiban, mégis naponként az ördög birodalmában vagy, aki sem éjjel, sem nappal nem nyugszik, hogy megkörnyékezzon, hogy szívedben az előző, valamint minden más parancsolatokkal szemben is hitetlenséget s gonosz gondolatokat ébresszen. Azért kell Isten igéjének folyton a szívedben, ajkadon s füledben lenni. Ha pedig a szív tétlenül hivalkodik és az Ige nem hangzik, akkor beront a sátán és megtette a kárt, még mielőtt észrevennénk. Ezzel szemben megvan az Igének az az ereje, hogy amikor komolyan elménkbe idézzük, hallgatjuk és vizsgáljuk, nem marad gyümölcstelen, hanem mindig újabb értelmet, élvezetet és áhítatot ébreszt, megtisztítja a szívet s a gondolatokat. Mert az Isten szavai nem tunya és holt szavak, hanem serényen tevékenyek és elevenek. És, ha semmi más érdek és szükség sem hajtana minket Isten igéjéhez, akkor is kellene, hogy az az egy siettessen mindenkit hozzá, hogy általa az ördögöt elriasztjuk és elűzzük; továbbá ezt a parancsolatot teljesítjük; és ez Istennek kedvesebb, mint akárminő elkápráztató, képmutató cselekedet.

A NEGYEDIK PARANCSOLAT.

Az eddigiekben három parancsolatot tanultunk, amelyek Isten irányában köteleznek. Először azt, hogy egész szívünkkel bízunk Benne, teljes életünkben féljük és szeressük. Másodsor, hogy szent nevét ne bitangoljuk hazugságra és más gazságokra, hanem Isten dicsőítésére, felebarátunk s a magunk javára és üdvösségére használjuk. Harmadszor, hogy az ünnep és nyugalom napján Isten igéjét szorgalmasan hallgassuk és gyakoroljuk, hogy minden cselekedetünk és egész életünk ahhoz igazodjék. Most már következik a többi hét parancsolat, amelyek felebarátunk irányában köteleznek. Köztük első és legfőbb:

TISZTELD ATYÁDAT ÉS ANYÁDAT!

Minden más, Istennek alárendelt tisztség közül az atyai és anyai tisztségeknek Isten azt a különös méltóságot adta, hogy nem csupán annyit parancsol, hogy szüleinket szeressük, hanem hogy őket tiszteljük. Mert testvérünk és általában felebarátunk irányában a szeretetnél nagyobbat nem parancsol; úgy, hogy az atyát és anyát megkülönbözteti és minden más halandó fölé emeli, s önmaga mellé ülteti. Mert a szeretetnél több a tisztelet, mint, amely nemcsak a szeretetet foglalja magában, hanem azonkívül illedelemességet, alázatosságot és hódolatot, amivel mint valamely itt elrejtett felségnek tartozunk. Nem is csupán azt követeli, hogy szüleinkhez jószágon és tisztelettel szóljunk, hanem legfőként azt, hogy szívünk és színünk egyaránt mutassa és tanúsítsa, hogy nagyrabecsüljük és Isten után legelsőeknek tartjuk őket. Mert akit szívből kell tisztelnünk, azt igazán magasra és nagyra kell értékelnünk.

Véssük hát a fiatalság szívébe, hogy a szülőben Isten helyettesét lássa és így vélekedjék, legyen bár szülője alacsony sorsú, szegény, tehetetlen és akadékoskodó, mégis atya és anya, akit Isten adott. Életmódjuk vagy hibáik miatt a köteles tisztelettől nem foszthatók meg. Azért a szülőeknek nem a személyét kell nézni, hogy milyen, hanem Isten akarát, aki így parancsolja és rendel. Habár egyébként Isten előtt mindnyájan egyenlők vagyunk, ámde egymás közt ilyen egyenlőtlenség és Istentől rendelt különbség nélkül el nem lehetünk. Azért parancsolta meg az Isten annak megtartását, hogy te nekem úgy engedelmeskedj, mint atyádnak és én legyek a te feljebbvalód.

Tanuld meg tehát először, hogy mit jelent az ebben a parancsolatban követelt tisztelet a szülők iránt; tudniillik, hogy őket, mint legnagyobb földi kincsünket mindennél dicsőbbnek és értékesebbnek tartsuk. Azután szavainkban is legyünk illedelemesek irányukban, rútul rájuk ne förmedjünk, ne zsörtölődjünk, ne hurítsuk le őket, hanem hadd legyen igazuk s hallgassunk, ha kelletén túlmennének is. Harmadszor cselekedetekkel is, azaz testünkkel és javainkkal tanúsítsuk illetően tiszteletünket azáltal, hogy kiszolgáljuk, segítjük, gondozzuk őket öregségükben, betegségükben, tehetetlenségükben vagy szegénységükben; s mindezt nemcsak örömezt, hanem alázatosan és tisztelettel, akárcsak Istennek tennénk. Mert aki tudja, hogy milyen szívvel kell lennünk szüleinkhez, az nem hagyja őket szűkölködni vagy éhezni, hanem maga elé és mellé ülteti s megosztja velük amije van s ami tőle telik.

Másfelől lásd és jegyezd meg magadnak, hogy milyen nagy kincset és szent cselekedetet tárunk itt a gyermekek elé, amit sajnos igen lenéznek és szélnek eresztenek és senki sem veszi eszébe, hogy ezt Isten parancsolta, vagy hogy ez szentséges isteni ige és tanítás. Mert ha annak tartották volna, akkor mindenki megtudta volna belőle, hogy szentek voltak azok az emberek is, akik ezen igék szerint éltek. Ennélfogva sem a kolostori élet, sem a szerzetes rendek behozatalára nem lett volna szükség, ha minden gyermek megmaradt volna ennél a parancsolatnál s lelkiismeretét Istenre irányítva azt mondhatta volna: Kötelességem lévén jó és szent cselekedeteket végezni, nem tudok jobbat annál, hogy szüleim iránt tiszteletet és engedelmisséget tanusítsak, mert ezt maga Isten rendelte el. Pedig amit Isten parancsol, kell, hogy sokkalta nemesebb legyen annál, amit magunk eszelünk ki. S mivel Istennél nagyobb és jobb tanítót nem találhatunk, természetes, hogy jobb tanítás sem létezik annál, amit ő maga ad. Bőségesen meg is tanít arra, hogy mit kell tennünk, ha igazán jó cselekedeteket akarunk gyakorolni; s azzal, hogy megparancsolja, bizonyítja, hogy azok neki nagyon tetszenek. Ha tehát Isten az, aki ezt megparancsolja és jobbat rendelni nem tud, bizonyára én sem tudom jobban csinálni.

Íme így kellett volna a jámbor gyermeket okosan tanítani, üdvösségesen nevelni s a szülők iránt való engedelmisségben és szolgálatban otthon tartani az emberek javára és gyönyörűségére. De ugy-e Istennek parancsolatját nem kellett ennyire érdemesíteni, hanem elmellőzték és keresztülnyargaltak rajta, úgy hogy a gyermek nem birt ráeszelni és ugyanakkor az után tátogatni, amit mi hajítottunk fel, Isten felé pedig a kalapunkat sem billentettük.

(Folytatjuk.)

A MAGYAR LITURGIA MEGÚJHODÁSA.*)

„És az Ige testté lett . . .“

(János ev. 1. 14.)

ELŐSZÓ.

MÁR két éve vár ez a kis tanulmány arra, hogy könyv alakjában megjelenve, a magyar Sion nyilvánossága elé lépjen . . .

Az elmúlt két esztendő folyamán egyházi szolgálatom sokféle, küzdelmes munkája itt a mi magárahagyottságunkban vajmi kis mértékben lehetett elősegítője a gondnélküli, csendet kedvelő tudományos munkálkodásnak! De végre most Isten kegyelméből, — amikor a mi szűkebb körben lefolyó egyházi életünk is olyan beszédes bizonyosságát adta annak az igazságnak, hogy egyházi megújulás és liturgikus megújulás elválaszthatatlanul összetartozik, — útnak indul ez a kis könyv, hogy a magyar Sion theologiai tudományának a világában megállva, az egész egyházi életnek szolgáljon.

Minden tudományos munkának — különösen, ha az igazság oszlopának: az Anyaszentegyháznak a szolgálatában kíván állani, — a szó igazi értelmében tárgyilagosnak kell lennie. Ez a körülmény megmagyarázza, hogy miért nem juthattak elvi kérdéseknél döntő szóhoz olyan szerzők, akiknek talán bizonyos evangélikus körökben is jóhangzású «protestáns» a nevük, de az egyházzal

*) Jánossy Lajos komáromi ev. káplán rövidesen megjelenő s nagy érdeklődésre számot tartó művéből.

TARTALMA: *Bevezetés:* A liturgikus mozgalom és az alapját képező evangélikus egyházfogalom. A liturgia szó eredete: a liturgia jelentése. A magyar istentiszteleti élet megújulásának szükségessége.

I. rész. A liturgia kialakulása és története. Az első nyomok: a liturgia elemei az ősi egyházban. Az ótestámentum öröksége és a sajátosan keresztyén liturgiai elemek. Az egyház liturgiája az első századokban. Az oltári szentség tartalmi gazdagságának jelentősége a liturgia fejlődésére (a. eucharistia; b. mysterion; c. koinonia; d. anamnesis; e. thysia). A liturgia elfajulása a „materiális áldozat” uralomrajutásával. A liturgia keleti (görög) és nyugati (latin) típusai a középkorban. Luther és a reformáció jelentősége az

lelki kapcsolatuk alig-alig van és akik így legfeljebb csak kívülről állhatnak meg az evangélikus keresztyénséggel szemben...

A darabokra tépett magyar Sion sok-sok sebtől vérzik. Belső megújulásának, Istenben való élete megerősödésének, meggazdagodásának szolgálata ennek az én munkámnak szent hivatása.

BEVEZETÉS.

1. §. A liturgikus mozgalom és az alapját képező evangélikus egyházfoglalom.

Egyházunkat tekintélyes részeiben az istentiszteleti élet megújódása jellemzi.

Lázás munka folyik az istentisztelet gazdaggá, változatossá tételén és ez a buzgó törekvés éppen azokban az országokban a legerősebb — Németország, az északi evangélikus országok és az amerikai Egyesült Államok járnak elől, — ahol evangélikus egyházunk istentiszteleti rendje a mi mostani, szinte kétségbeejtően elszegényedett magyar viszonyainkhoz mérten sok-sok értékkel és nagy gazdagsággal szolgál hittestvéreink lelki életének táplálására, az egyház építésére.

Jellemző az is, hogy ez a hatalmas mozgalom ma már nem elégszik meg a XVI. és XVII. század istentiszteleti életének tüzetes átkutatásával, hogy az ősi evangélikus istentisztelet veszendőbe ment kincseit újra felfedezze és mint hívő korok örök értékeit a jelen egyházi élet termékenyítő erőiként felhasználja, hanem igen helyes érzékkel — azt mondhatni: a tárgy lenyűgöző hatalmától kényszerítve, — visszamegy a reformációt megelőző századokon keresztül az ősi egyháznak, az első századoknak az istentiszteleti életébe. Így nemcsak lehetővé teszi egyébként megfejthetetlen kérdéseknek a tisztázását, eddig ismeretlen tényeknek és összefüggé-

egyház istentiszteleti életében. Az evangélikus liturgia felbomlása a XVII. és XVIII. században; megújódása a XIX. és XX. században a reformáció szülőföldjén és az evangélikus északon. A jelen problémái. Magyar viszonyaink.

II. rész. *A liturgia lelke és életének természete, szabályai*: A liturgia és az egyház természetének azonossága. Szimbólum és realitás a liturgiában. A „logos” primátusa. A liturgia pszichológiai és szociális jelentősége az egyház életében. A liturgikus élet megújódása és az egyházi megújódás.

III. rész. *A magyar liturgia (főistentisztelet) az egyház liturgikus kincseinek birtokában*: A liturgia elemei a megújodott magyar főistentisztelet organizmusában. A liturgia rendjének tervezete. Példa: Advent I. vasárnapjának ünnepi liturgiája. Tennivalóink a „lehetetlen” megvalósítására.

Befejezés: Az „unum necessarium” liturgikus törekvésünkben.

Függelék: Jegyzetek.

seknek napvilágra hozatalával, hanem új szempontok és útbaigazítások mellett csodálatos kincseket hoz elő az apostolok és az apostoli tanítványok idejéből: az egyház bölcsőjét ringató keletről és a katakombák egyházából, — ahol Krisztus menyasszonyának «első szeretete» (Jelen. II: 4) fénylett — melegített, — nekünk, törpe utódoknak a keresztyén istentisztelet renaissanceára.

Ez a mozgalom az u. n. liturgikus mozgalom. Nem egyes embereknek, a multak ábrándjain vigasztalást kereső és a «gyakorlati élet»-ben hasznavehetetlen papoknak kedvtelése csinálta, hanem lett, született, — még pedig végső sorban nem másból, mint az egyház értékének a felismeréséből.

Amikor az elmúlt évtized megrázkódtatásaiban minden összeomlani és elpusztulni látszott, akkor tűnt fel újra az előbb még büszkén önmagában bízó «felvilágosult» ember beborult életében az az egyetlen hajó, amely a pusztulás örvényén keresztül is biztosan halad előre, mert kormányosa: «Jesus Hominum Salvator»!... — Amikor az emberi bölcseség: a racionalizmus, panteizmus, kulturprotestantizmus csődöt mondott és a különféle kegyes «közösségek» igazi mivolta is meglátszott, akkor egyre erősebben tört fel az élet vergődése közben kiábrándult lelkekből: — vissza az evangéliumhoz, vissza a Jézus Krisztusban lett isteni megnyilatkoztatás örök hordozójához: — vissza az egyházhoz!

Nemrégiben még csaknem általános divat volt vallást és egyházat szembeállítani és jóformán kizárólagosan uralkodó volt a hamis «protestantizmus» szerencsétlen kettős egyházfogalma, amely az «ecclesia visibilis» («látható egyház») és «ecclesia invisibilis» («láthatatlan egyház»)-ról szóló: mind a szentírással, mind pedig az anyaszentegyház hitvallási irataival ellenkező tanításával rettenetes pusztítást végzett. A Schleiermacher örökségéből tengődő ilyen «protestantizmus»-nak a «látható egyháza» csak emberi társulat, — Isten, Jézus Krisztus pedig igen kényelmes elosztással a «láthatatlan egyházzal» együtt valahol a levegő és a képzelet világa közt lebegett.

Nyilvánvaló, hogy ennek a «protestantizmus»-nak semmi köze se volt a lutheri reformációhoz: az evangélikus keresztyénséghez, amelynek a számára — gondoljunk csak egyebektől eltekintve a kegyelmi eszközökről szóló tan tiszta evangéliumi realizmusára! — az egyház minden kétségen kívül a Jézus Krisztustól itt a földön alapított üdv- (kegyelmi-) intézmény, amelyben az evangéliommal és a szentségekkel valósággal jelenlevő Úr a lelkipásztori hivatal szolgálatával maga gyűjti egybe az embereket és ahol őket a

vele való hitbeli közösséggel megtartva, üdvösségre viszi.*)

A megváltásunkra, üdvösségünkre Jézus Krisztusban kinyilatkoztatott isteni kegyelemnek téren és időn felüli és mégis az egész történetet átfogó, szüntelenül jelenvaló hatalma az egyház életének az organizmusában aktualizálódik és itt ragadja meg az egyes ember életét, hogy őt beleplántálva az egészbe, — részesévé tegye az Istenben való élet minden áldásának.

Az egyház élete sohasem ismert elszigeteltén magában álló keresztelést, prédikációt, szentírásolvasást, imádkozást, Urvacsora kiszolgáltatást, hanem mindig élő — kezdetleges vagy művészi tökéletességig fejlett — egészet, amely éppen a különböző elemek egymáshoz való viszonyát változatos gazdagsággal szabályozza és alakítja a középponti tartalom kifejezésében.

Az anyaszentegyház életének és benne az egyes hívő életének az egysége — mint Istenben való élet — az egyház liturgiájában valósul meg.

Komárom árva egyházában, 1929 ádventjében.

JÁNOSSY LAJOS.

*) A reformátor a Genesis-comment.-ban így szól: *Ecclesia enim comprehendit in se Deum conversantem nobiscum ita, ut vivificet, custodiat et sanet nos et ista cohabitatione hoc operetur: ut sit domus Dei et porta coeli in hac vita . . .* (W. A. XLIII: 600). V. ö. még a Conf. Aug.-ban a IV. és az V. cikknek az összefüggésével: „Ut hanc fidem consequamur, institutum est ministerium docendi evangelii et porrigendi sacramenta!” A VII. cikk ismeretes mondatrészét a „congregatio sanctorum”-ról semmiképpen se szabad ugyanebből az összefüggésből kiszakítva, az evangélikus egyház-fogalom teljes meghatározásának tekintenünk, amint ezt az individuális szubjektívizmus hamis vallásosságának különböző táboraiiban tették és az egyházat egyesületté alacsonyították. A „congregatio” szó magában is hatalmas tiltakozás minden ilyen felfogás ellen, hiszen a „grex” szó elsősorban a nyáját összegyűjtő pásztorra utal, azután pedig azokra az eszközökre, amelyeknek a szolgálatával az Úr a nyáját egybegyűjti és megtartja.

A „LAPPOK VALLÁSA“.

NÉGY állam, Norvégia, Svéd-, Finn- és Oroszország területén húzódik el a Lappok földje, a lapp nép mostani hazája. Nagyrészt kétségbeejtően kopár, hegyes vidék, ahol csak a legszorosabban vett nyári hónapokban jelentkezik a sovány növényzet, vigasztalásul a hosszú tél vigasztalanságáért.

Nem mindig volt ez a hazája. Hiszen Fenno-Skandinávia keleti részének a mostani nemzetiségek közül mindenesetre ők a legrégebb lakosai s valamikor ők lakták egész Finnországot. De már akkor is ugyanazt a gyengeséget, élhetlenséget mutatták, amely most egyik jellemző sajátságuk. A folytonosan terjeszkedő finnek elől mind följebb és följebb húzódtak, míg végre kiszorultak ide az Északi Jegestenger partvidékére, ahonnan már nincs többé hová menekülni. Gyöngeségük világos jele az is, hogy *történelmük folyamán állandóan fogynak*, úgyhogy ma az egész Lappföldön már csak kb. 28.000 lapp él.

Ez a kis nép természetesen nem sokra vitte az idők folyamán, bár a tehetőség nem hiányzik náluk, sőt az iskolavezetők tanúsága szerint emlékező és felfogó képességük egyenesen meglepő. Családi életükben a legteljesebb egyetértés uralkodik, a gyermekek feltétlen engedelmesek, kort tisztelők.

Életük — ez már a külső körülményeiből is következik — nagyon szegényes. Csaknem egészen a rénszarvasból élnek. Fejét, húsát, bőrét, szarvát mind fel tudják használni, a mellett pedig a közlekedést is az bonyolítja le. A rénszarvastenyésztés, különösen a hegyes vidéken, igen fejlett. Csoportonként vándorolnak egyik helyről a másikra. Némely hegyvidéki lapp nyár idejére egész nyájával a tenger mellé vonul, hidegebb vidéket keresve, de vannak rénszarvas tulajdonos lappok, akik nyáron is belterületen maradnak. Ezek ilyenkor a nyájukat szélnek eresztik. Mikor azután elközeleg az ősz, egy-egy vidék pásztor lappjai elindulnak a szélrőzsa minden irányába és ahol csak előtalálnak egy kóbor rénszarvas csordát, akár a maguké, akár a másé, megszabott időre egy előre meghatározott helyre beterelik s ott azután az állatok fülén található ismertetőjelek alapján szétosztják. Ily alkalmakkor 10.000 darabot számláló csordát is találhatni némely gyűjtőhelyen.

A nomád életet élő pásztorlappok mellett vannak — és pedig a nagyobbik rész — letelepedett halász, sőt földműves lappok is, bár a földművelés nagyon gyenge, hiszen úgyszólván kizárólag csak burgonyatermesztésre szorítkozhatnak.

Nyomorúságos földi életüknek megfelelő volt régebben vallási-, lelkiéletük is. Bár évszázadok óta keresztyén népek szomszédságában laktak, hosszú időn keresztül ez semmi hatással sem volt rájuk. A katolikus korban még teljesen pogányok s csak a reformáció idején Wása Gusztáv svéd király küldött közejük misszionáriusokat s építtette nekik az első templomot. No, ez sem hozott különösebb eredményt. Bár idők múltával lassan-lassan az egész lapp nép keresz-

tyénné s hozzá evangélikussá lett, a nép szívéhez nem talált utat az igazi hit. Vallásosságuk teljesen formai dolog volt, vallási ismereteik kezdetlegesek. Megtörtént pl., hogy egy szerencsétlen, segítségért könyörgő lapp úgy imádkozott a templomban: «Isten, Szentpéter fia, könyörülj rajtam.» A keresztyénség nemcsak, hogy nem hatott nemesítőleg erre az elhagyott, nyomorult népre, hanem mintha egyenesen megrontotta volna. Legalább is mélységes titok az, hogy miként volt lehetséges egy keresztyén népnek oly mérvű lezülése, mint amelyet a lappoknál lehetett látni az 1800-as években. Undokság, pusztulás, bűn az egyéni, családi, társadalmi életükben egyformán. A részegeskedés elérte azt a fokot és egyetemlegességet, amely az egész népre nézve is csak a biztos halált jelenthette. Amit csak el tudott mozdítani helyéről a pálinka rabszolgaságában sínylő lapp, azt vitte a vásárra és menthetetlenül beitta. Az édesanya csontfogyott gyermekével a karján részegre itta magát, de gyermekének nem tudott egy falat kenyeret adni. Természetes, hogy ez a bűn nem járt egyedül. Az erkölcstelenség megrontotta a fiatalságot, tönkretette a családi életet. A földhöz ragadt szegénység éles ellentétéképpen a legérthetlenebb fényűzés kerítette hatalmába az embereket, különösen a nőket. Eladták amúgy is szűkös terményüket, hogy egészen értéktelen dísztárgyakat aggathassanak magukra. Az éhség, viszont a lopásra vitte őket. Annymira jutottak, hogy a rénszarvasok ellopása már nem is ment bűn számba. Mindennek betetőzése volt azután a kíméletlen veszekedés és az ebből származó pörösködés, amely szintén olyannyira szenvedélyükké vált, hogy inkább tönkrement mindkét fél, de a megkezdett vitát abba nem hagyta. A nép azután magával rántotta a posványba a hivatalnokokat, sőt a lelkészeket is. Ez utóbbiak teljesen híveik erkölcsi színvonalára süllyedtek. A pogányság is fel-felütötte a fejét újból. Voltak, akik titokban még mindig áldoztak. A kuruzslók, varázslók szorgalmas munkában álltak, a szellemek világával állandó érintkezésben éltek és babonás történetek jártak szájról-szájra a nép között.

Ekkor, a tizenkettedik órában egy oly formája támadt köztük a keresztyén vallásosságnak, amely utat nyitott a keresztyénségnek a lappok szívéhez is és megtörte azt a csaknem reménytelennek látszó közönyösséget, nemtörődömséget, amellyel ez a nép eddig fogadta a Krisztusról szóló örömmüzenetet. Ez a vallási forma szinte máról holnapra új életirányt adott a lapp népnek. Az ősi bűnök, vétkek eltűntek és helyükbe léptek az erények. A keresztyén vallásosságnak ez az iránya, mely nevét *Laestadius* evangélikus lelkészről nyerte, Lappföldön született, első sorban lappok között vált otthonossá s így méltán megérdemli a «*lappok vallása*» nevet.

Észak-Svédországban *Arjeplog* gyülekezetben 1800 január 10-én született *Laestadius Lőrinc Lévi*. Gyermekkorá örömtelen, sok szükségét látó. Jobb napokat csak akkor ért, mikor 8 éves korában elkerült Lappföldre bátyjához, aki ott lelkészkedett. Az ifjú *Laestadius* nem sok érdeklődést mutatott a vallási kérdések iránt. Botanikusnak készült. Kora ifjúságában híres volt már, mint Lappföld növényvilágának legalaposabb ismerője. Mások rábeszélésére mégis a papi pályát választotta. Felavatása után püspöke a lappok közé küldte missziói lelkésznek. Itt a vándorló lappokat kellett nyomon követnie és lelkigondozásban részesíteni őket.

Nem sokkal utóbb Svédország egyik legészakibb gyülekezetébe *Kaaresu-vanto*-ba került lelkésznek. Itt papskodott éveken keresztül csendben, magának élve, úgy, mint azt mások is tették. Néhány esztendő múltán azonban nagy változás állott be életében. Különböző betegségek, szenvedések megmutatták neki

az élet mulandó voltát, halálfélelem gyötörte s *rémülten ébredt tudatára, hogy egész fiatalságát s papsága eddigi éveit is a legbűnösebb módon hiába eltékozolta.* Rádöbbsent környezetének fentebb rajzolt züllöttségére is. A bűntudat oly teherként nehezedett rá, hogy akik látták, már-már tébolyodottnak kezdték tartani. Végre egy egyszerű lapp leánnyal való beszélgetés után az ő tekintete is Jézus felé, mint a bűnösök megváltója felé fordult. Új emberként állott most már munkába azon a területen, amely számára kijelöltetett.

Nem volt kiváló szónok, de bámulatramélló volt munkabírása. Éjszaka írta prédikációit. Vasárnaponként 3—4 beszédet tartott. Ezekben a legélesebben, sokszor *durván* kelt ki a különböző bűnök ellen. Nem szépítgette a dolgokat, hanem a nevéen nevezett minden bűnt. Feltétlen *ítéletet hirdetett*, mely lesújt a bűnösre; az örök kárhozat gyötrelmeit, a pokol kínjait élénk színekkel festette. Gyökeres változást követelt. Nem elméletben, hanem a mindennapi életben. Ugynevezett megtérésre hívó predikátor volt, ki nyomatékosan hangoztatta a törvényt, hogy megrettentse a bűnöst, *de később az ő beszédei is evangéliumibb színezetet nyertek.* A törvénynek ily hangsúlyozott hirdetésén megbotránkozni nem szabad, mert amint az élet megmutatta, ez kellett először ahhoz, hogy a mozdulatlan lapp lélek és gondolkozni nem akaró lusta agy megmozduljon és meginduljon a vallásos élet általános vérkeringése.

Az eredmény lassan jelentkezett, de amikor megjött, szinte hihetetlen aratást hozott. A «lapp vallás» végigsöpört a Jegestenger partvidékén, pánikszerű félelem fogta el a bűnös lelkeket és magával ragadott, sodort mindenkit s úgy vitte tovább a reménység, a megnyugvás felé.

Legszembeszökőbb volt a hirtelen megjőzanodás, az alkohol élvezetének elhagyása. Kocsmárosok, kiket magával ragadott az új szellem, a világ szemellettára verték szét pálinkás hordóikat s engedték veszni a sok italt. Egy orvos bizonyosága szerint a Kaaresuvanto-i (hol Laestadius lelkészkedett) vásáron egy csöppnyi alkoholt nem lehetett találni, holott azelőtt híres volt a dorbézolásokról. A pörösködésnek végeszakadt. Régi haragosok, kik egymás szemét vájták volna ki előbb, közös megegyezéssel mentek a bíró elé s kérték a per megszüntetését. Az asszonyok letépték fülönfüggőiket, nyakláncukat s mindenféle drágaságukat pénzzé tették s a gyülekezet vagy a szegények fölségítésére fordították. Rohamosan terjedt az írni-olvasni tudás is. Öreg emberek láttak neki az ábécének, hogy az írást olvashassák. Egy-egy rénszarvast adtak személyenként tanítójuknak a velük való bajlódás jutalmául. — Végeredményben talán nem is olyan nagy csoda, talán nem is olyan nagyon megfoghatatlan ez a mindent és mindenkit magával sodró eleven erő, melyről a leírt történetek tanuskodnak! Mert hiszen amikor a pálinkának egy rabja egy szép napon alázatosan jelent meg mindedig hí cimborájánál, hogy bocsánatot kérjen tőle a multért, amikor egy tolvaj bűnbánóan vitte vissza fényes nappal igazi gazdájának az ellopott jószágot, amikor titokban tartott bűnöket önként napfényre hoztak, amikor a mulatóhely egy zenésze darabokra törte hegedűjét, akkor meghökkenve kellett megállnia a leggonoszabb embernek is eddig követett útján s lehetetlen volt, hogy fel ne ébredjen az ő lelkében is a kérdés: «Hát te? Hát a te bűneid? A te számadásodnak sötét foltjaival mi van?»

(Vége következik.)

T H E O L O G U S É L E T

Lelkészavatás. *Dr. Holló Árpád*, egyetemünk quaesturájának tisztviselője és *Kalavszky Kálmán* v. főhadnagy febr. 6.-i utolsó szigorlatuk sikeres letétele után lelkési képesítést nyertek a febr. 28.-án Budapesten tartott vizsgálaton. Lelkészéavatásukat március 1-én végezte *D. Raffay Sándor* püspök a Deák-téri templomban.

„Missziói“ út. Ifjúságunk 20 tagból álló Kis-kara február 28.-ától március 7.-ig *Dr. Deák János* és *Dr. br. Podmaniczky Pál* egyetemi tanárok vezetésével „missziói“ úton volt Békésmegyében: Kondoroson, Békéscsabán, Kardoskúton, Tótkomlóson, Pusztaföldváron, Orosházán, Nagyszénáson és Szarvason. Mindenütt vallásos ünnepély keretében tettek bizonysgot erős evangélikus hitükről, komoly munkájukról. *Dr. Deák János* „Kié az én életem“ című előadásában hirdette: „Az én életem az Istené!“ *Dr. br. Podmaniczky Pál* a keresztyén misszió hatalmas anyagából egy-séges képet nyújtott az orosz, japán, kínai missziói tevékenységről. A Kar tagjai írás-magyarazattal, szavalattal, zene és ének-számokkal szerepeltek. *Karnagy Raschke Frigyes* I. é. h. volt. Az ünnepélyek utáni offertorium 648 P-t tett ki. Mindenütt szeretett vendégként fogadták őket, amiért nagy hálával mondunk köszönetet minden gyülekezetnek. Még külön is meg kell emlékeznünk a nagyszénási kis evangélikus gyülekezetéről, mert fennállásának 30 éves jubileumi ünnepélyén szerepelt a Kis-kar. Az itt hallottakat és tapasztaltakat szavakkal rajzolni nem lehet! Áldassék minden-ért az Úr neve!
K. L.

Theologiai konferencia Sopronban.

A most folyó jubileumi év és az Ágostai Hitvallás nagy történeti és elvi jelentősége arra indította a soproni evang. hittudományi kart, hogy egy nyári konferencia előadásait egyrészt ennek a jubileumi megemlékezésnek szentelik, másrészt meg fogják világítani a keresztyénség és nevezetesen egyházunk helyzetét a most folyó világnézeti harcban, a mellett több aktuális tudományos és gyakorlati problémát ölelnek fel. A konferencia helyül Sopron, idejül július 1—4. napjait vették tervbe. Már most felhívjuk lelkésztestvéreink, vallásánaraink és minden egyházunk kérdései, problémái iránt érdeklődő egyháztagjaink

figyelmét a konferenciára. A részletes programot és a részvételi feltételeket a hittudományi kar legközelebb fogja közzétenni. Érdeklődőknek készséggel ad felvilágosítást a kar dékáni hivatala (Sopron, Széchenyitér 11).

Március 15-i ünnepély. Ifjúsági körünk márc. 15-én nagy közönség előtt tartott hazafias emlékünnepelet a következő műsorral: 1. Hiszekegy... Énekelte a theol. ifj. énekkar. 2. Vályi Nagy Géza: Magyar tavasz. Szavalta: Szlany János II. é. h. 3. Révty: Millió a csillag. Énekelte a theol. ifj. énekkar. 4. Ünnepi beszéd. Mondta: Keken András III. é. h. 5. Köveskúti: Ima a hazáért. Énekelte a theol. ifj. énekkar. 6. Magyar nóták. Énekelte: Oncsik János II. é. h., hegedűn kísérte Novák Elek IV. é. h., zongorán: Nagy Gábor IV. é. h. 7. Sajó Sándor: Magyarnak lenni. Szavalta: Komjáthy Lajos III. é. h. 8. Himnusz. Köz-ének.

A mi kedves professzornéink február 23-án egy kellemes és emlékezetes farsangi délutánt szereztek a Theol. Otthon lakóinak. Az illatos teával és puha fánkkal feldíszített asztalok mellett, melegségben, közvetlen, vidám beszélgetésben valóban úgy éreztük magunkat, mintha ez nem is vendégség, hanem szerető „otthon“ lett volna. Kedves „vendéglátó vendégeink“ szórakoztatásáról is gondoskodtunk egy kedélyes műsor összeállításával. A konferánsz tisztét Otthonunk közkedvelt szóművésze: *Fülöp Dezső* töltötte be zengő baritonjával és szellemes ötleteivel. *Nikodemusz János* az Otthon kulisszatitkait tárta fel megrázó erővel (t. i. a nevetés mindenkit megrázott). *Farkas Lajos* imitáló szavalata, *Greifenstein Zoltán* szolgálaton kívüli karmester ugyancsak szolgálaton kívüli miniatűr énekkarával nagymértékben hozzájárult a hangulat emeléséhez. Tekintettel a jelenlevők magas nyelvi műveltségére, *Tatay Sándor* klasszikus és nem klasszikus nyelveken szinte „balladai virtuzitással“ jelentette be a műsorszámokat. A zenét *Garam Lajos* tartalékos primás és zenekara szolgáltatta. A magyar nóták édesbús dallama mellett távoztak el kedves vendégeink, akiknek ezúton még egyszer hálás köszönetet mondunk.
Fr. L.

K R Ó N I K A

Kormányzó Úr 10 éves jubileumát mi is megünnepeltük. Nem külső ünneppé válik, hanem belsőleg, a szívünkben. Testületileg vettünk részt a soproni gyülekezet hálaadó istentiszteletén és ott forró hálával köszöntük meg az Egek Urának, hogy igazi parancsnokot küldött országunk már-már süllyedő hajójának parancsnoki hídjára. Olyant, aki nem parancsolni, de szolgálni kíván és tíz esztendő hűségesebb szolgálatával mindannyiunk szívéből égő szeretetet váltott ki. Kértük az Urat, tartsa meg őt még sokáig nekünk erőben, egészségben és eláratottságban, hogy legyen megáldott a kormányzásra. „Nem erővel, sem hatalommal, hanem a Te lelkeddel”. (Zak. 4:6)

Mott János Budapesten töltött egy délutánt Görögországból Skandináviába utaztában. Neve nem ismeretlen nálunk. Többször járt Magyarországon. Ezelőtt 10–15 évvel itt is ő indította meg a ker. Diákmozgalmat. Most már, mint a Ker. Ifjúsági Egyesületek világszervezetének elnöke és a protestáns külmisszió szószólója ötödik világ körüli útján jár. Március 5-én délután a Pro Christo Diákszövetség üllői úti helyiségében előadást is tartott a külmisszió helyzetéről az új, nacionalista gondolkodású Ázsiában. Rámutatott a modern Kína gazdasági és nemzetközi helyzetére. Saját tapasztalatai alapján tudott beszélni az ottani nyomorról és éhínségről. Beszélt a forradalmas Kínáról. Nem nemzetek és kisebb államok harca az, hanem a haladó és maradi Kína ádáz küzdelme. A nemzeti érzés erősen izzik. De sokkal erősebben Indiában. Itt az indiai alkirályal és Gandhi-val is alkalma volt beszélgetni India jövőjéről. Ha súlyos is a gazdasági és nemzetközi helyzet, biztató kilátások mindig vannak. Az első útjain alig voltak hallgatói, azok is belekiabáltak beszédébe, püsszögtek, zavarták, kinevették. Tíz év múlva zsúfolt padosorok előtt beszél már és a legkisebb

zörejt sem lehet hallani, oly feszülten figyelik. Minden egyes ember, minden nép, minden nemzet *vár valamit*, ami békét, nyugalmat adhat kereső lelkének. Eddig 1 millió szempár tekintett Krisztusra, ma 20 millió sovárgó szempár hívja, várja az Ige hirdetőit. Hisszük, hogy az aratásnak ura küld is munkásokat az ő aratásába.

Szt. G.

A helsinki egyetem theol. fakultása hallgatóinak létszáma: 270. A helsinki egyetem nemrég megjelent katalógusa szerint a folyó szemeszterre összesen 5126 hallgató iratkozott be. Ezek közül theol. hallgató 270 (múlt évben: 238), akik közül viszont nőhallgató 55 (37). A létszám tehát örvendetes növekedést mutat. Az itt számbavett theol. hallgatókon kívül 40–50 tanul még a turkui svédnyelvű akadémián, akikkel együtt tehát kb. 320-ra emelkedik a létszám.

Új templom a finn fővárosban. A gyorsan fejlődő Helsinki szegény templomokban (csak négy temploma van a kb. 200.000-nyi evangélikusságnak) s a gyülekezet most hozzálát a hiány pótlásához. Az egyház ingyen telket sem kapott a várostól, de a helsinki ev. egyház most maga szerzi meg a telket és az ötödik templom építéséről nem mond le. Reméljük, hogy hamarosan készen is lesz. D.

Vallásos est Ostfjasszonyfán. *Molitorisz János* kemenesaljai esperes úr meghívására febr. 23-án D. Kovács Sándor professzor ural együtt *Novák Elek, Lukácsy Dezső, Pölöskey Miklós, Balogh István* és *Mesterházy Sándor* theológusok résztvettek a gyülekezet ifjúsági- és leányegyesülete által tartott vallásos estén. Ez alkalommal D. Kovács Sándor egyetemi tanár tartott figyelmet lekötő, megható, lelket építő előadást „Énekeskönyvünk és énekköltőink” címen. Pölöskey Miklós írásmagyarozatot tartott. Lukácsy Dezső Váradi Antalnak „Az utolsó sor . . .” című költeményét szavalta el. Novák Elek a délelőtti istentiszteleten prédikált.

K Ö N Y V • F O L Y Ó I R A T

Müller Vilmos: Sundar Singh a a zarándok. A messze kelet csodás világának rejtelmes titkokkal átszőtt fátyola mögül kimagaslík egy prófétai erejű alak. Mélytűzű szemei, ajkainak megrázó bizonyágtétele varázslatos hítről tesznek tanuságot. Ennek az apostoli férfiúnak élet-történetét beszéli el Müller V. munkája, mely Biberauer R. fordításában s Czeglédy S. kiegészítésével a Filadelfia Diakonissza-Egylet kiadásában jelent meg. Rövid bevezetés után ismerteti a hátteret, mely Sundar Singh munkásságát alkotja, majd pár szóval rámutat gazdag s előkelő származására, amelynek köréből apostoli hivatására elhivatott. Megrázó színekkel ecseteli megterését megelőző hatalmas lelki küzdelmeit. Megjelenik előttünk a gyermekifjú szenvedéseinek hosszú sorozata, édesapjával, rokonaival való szinte emberfeletti harca, de végre is Krisztus győz minden akadályon és Sundar Singh megkeresztelkedik. Az igazi „via dolorosa” azonban csak ezután kezdődik. India, Tibet s kelet többi rejtelmes vidéke volt tanuja szenvedésekkel teljes, de a Krisztusban győzedelmeskedő apostoli munkájának. Lenyűgöző erővel beszéli el azt a sok halálos veszedelmet, melyen keresztülmén s azt a megingathatatlan hitet, mely mindezek közepette fenntartotta. Keleti missziói tevékenységének leírása után nyugati, főleg európai útját vázolja s itt fájo szívvel mutat reá a nyugati keresztyénség általa felismert hibáira. A szerzőnek itt végetérő művét a fordító kiegészíti egy pár jellemző adattal. Felemlíti azokat a rágalmakat, de egyúttal azoknak cáfolatait is, melyeket kelet e nagy apostolára szórtak. A mű végén fájdalmasan említi meg, hogy Sundar Singh legutolsó tibeti működéséről, hová második európai útja után indult, nem tért vissza s miután a felkutatására irányuló kísérletek is eredménytelenül végződtek, valószínűnek látszik, hogy elnyerte, amire annyira vágyódott: a mátyrkoronát. Ez a rövid, egyszerű stílusú, érdekfeszítő mű, élesen vési bele lelkünkbe Sundar Singh alakját s feledhetetlen élménnyé teszi számunkra az élő hit győzelmét. Alakja mutatja a gólgóthai kereszt diadalmas útját kelet felé. *Weiszer Elek.*

Életforrások. Tanulmányok, előadások, cikkek. Irta: Dr. Mátyás Ernő, Sárospatak 1930. Az utóbbi évek örvendéses jelensége, hogy vannak férfiak, akik a magyar protestantizmus történetében nem új, csodálatot keltő, polihisztorsággal szol-

gálják az egyházat. Talán a XX. századbeli perspektíva és az új, evangéliumi alapon mozgó teológia termi az életnek ezeket az egyetemes búvárait és látóit, akiknek érdeklődési körén belül ott állnak ismertén az egyes teológiai szakok, az esztétika, irodalom, pszichológia, társadalomtudomány stb. eredményei, hogy a modern élet szellemi csatáiban több fegyverű, nagy arzenálú legyen az egyház és szélesebb alapokra fektetett a lelki építés. Érdekes volna ennek a lelki, szellemi helyzetnek irodalmi megnyilvánulásait követve a hatásokat kutatni, de erre más alkalom és hely jobban megfelelne. Egy azonban bizonyos: Ha az egyházi kultúra, a vallásos kultúra az evangéliumból táplálkozik és így fejlődik, akkor a világ írástudóinak, keresőinek is meg kell tudni, hogy nagyobb, szebbet alkot az Úr Istennek, az Ő gondviseelésének, szeretetének inspirációja, mint a Gonosz a maga eszközeivel, alkalmival. Dr. Mátyás Ernő könyve jelző kő a helyes úton. A 180. oldalon több kérdéskomplexum oszlik fel több fejtegetésre. A könyv eleje a magyar kálvinizmus problémáival foglalkozik bizto, határozott református öntudattal. Nagyon jelentős a „Keresztyén vallás és teológia a lelkészképzésben” című előadás, amelyben érdekesen és világosan tárul fel a Schleiermacher nyomán haladó liberális élmény- és történeti teológia és a főkép Barth által képviselt theocentrikus dialektikai teológia több szempontú különbsége. Bátran néz szembe a szerző azzal az állítással, hogy a magyar lélek összetételének elfogadhatatlan az evangéliom. Nagyon komoly sorokat olvashatunk az evangéliom szociálmuszáról, ahol Mátyás Ernő a tőke és a munka ellentéténel a munka helyzetét látja igazságtalannak s azért siet Ravasz László minden hívő keresztyén által vallott megállapítását magáévá tenni, hogy a tőke és a munka katasztrófákat hozható szembenállása csak az evangéliom munkájával szűnik meg. A sorokból kiérzik a fájdalom és a felelősség: „Munkálkodjatok, amíg nappal vagyon”. Kedves kérdése Mátyás Ernőnek az ifjuság helyzete, lehetőségei, igazodásai és nagyon hasznosak a lelkipásztorok szolgálatáról, kísértéseiről, egymásiránti bizalmáról és barátságáról írottak. Dr. Mátyás Ernő sorait erőteljes, világos nyelvezet, színes fordulatok, alkalmas illusztrációk teszik élvezetessé. Az „Életforrások” távlatokat nyitó, komoly tanulságokat hordozó könyv s így bárki érdeklődésére számíthat. *K Gy.*

Hastings : A szemünk fénye. (Fordította: Erdős Károly debreceni egyetemi tanár. Incze Gábor kiadása.) Az ifjúságnak szánt kis prédikációk e gyűjteményét B. Pap István rövid tanulmánya vezeti be: „Az Ószövetség és az Ifjúság” címen arról, hogy mit és hogyan prédikáljunk a gyermekeknek. A prédikáció célja, mint mondja: „a gyülekezetet Isten közvetlen közelébe vezetni” és ezt csak úgy érhetjük el, ha az ifjú lelket minél közvetlenebb érintkezésbe hozzuk Isten Igéjével. Nem lehet itt különbséget tenni Ó- és Újszövetség között. Ma is van modern marcionismus, mely az Ószöv. egyes könyveit szeretné kirekeszteni a keresztyén kánonból, mert belőlük „a poklok mélyéig lenyúló bűnök tárulnak fel előttünk”. „De vajjon nem találkozunk ilyenekkel ma is és vajjon el lehet rejteni a mai való életet az ifjúság előtt?” S az Ószöv. rámutat mindig a büntetésre is: a bűn zsoldja a halál. Csak ennek megértésével lehet kiemelni Jézus földrejté- nek jelentőségét. Krisztus a kiinduló pontja, egyben vége és célja az Ószöv.-nek. (Pál ap.: telos nomou Kristos.) Hastings prédikációi megmutatják nekünk, hogyan kell a gyermekek lelkébe férközni Isten Igéjével és az ószöv.-i íráshelyek alapján miként kell a mindent látni kívánó gyermek szemeket Krisztus felé irányítani. „A szemünk fénye”. Kifejezőbb címet nem is igen találhatott volna. A szem fénye a legdrágább, legértékesebb része az emberi érzékszerveknek, magyarázza első prédikációjában. Mesteri, finom érzékkel tárja fel a gyermekek előtt, hogy Isten ezt a drága kincset milyen nagy gonddal, szeretettel óvja, őrzi. Az Isten szemfényében pedig mindnyájunk képe ott ragyog. Gondolatát olyan könnyedséggel világítja itt meg és oly meggyőző erővel, hogy szinte látjuk az eleven kisgyermek-szemek boldog kívánságát: Krisztusé lenni! Mindegyik prédikáció egy-egy elhintett mag a gyermeklélekben, melytől méltán várhatunk gazdag gyümölcsöt. Az alapigék feldolgozási módja annyira újszerű, megkapó és erőteljes, a példák alkalmazása oly mesteri, hogy minden prédikáció egy-egy a keresztyén életre irányuló eleven tanítás. Belelát a szerző a gyermeklélek tiszta kék tavába és szépségeit ügyes kezekkel csillogtatja a gyermekek előtt, de látja a sekélyesedő, iszapos részt is és elrettentő példákkal, képekkel mindig eltalálja a gyermeki psychét, szinte megragadja az egész lelket és a jóságos mennyei Atya előtt alázatos leborulásra készíti. A gondolatmenetben néhol feltűnő a hézagosság, laza kapcsolat, de ezt valószínűleg az egyes prédikációk lerövidítésének lehet tulajdonítani, melyről

a kiadó is számot ad. A magunk részéről csak a legnagyobb örömmel fogadhatjuk ezt a könyvet, mert nekünk is segítséget nyújt arra nézve, hogy miként gondozzuk „szemünk fényeit”: a gyermekeket. Megéreztetni velünk, hogyan kell Isten Igéjével a gyermek lélekhez közeledni és mint kell arra a keskeny útra terelni, mely az Atyához vezet. G. Á. E.

Erdélyi Fiatalok címen indította meg folyóiratát az erdélyi magyar főiskolás ifjúság. (Szerkeszti: László Dezső.) Nagy örömmel vettük kézbe az első számot, amelynek legérdekesebb cikke az erdélyi ifjúság lelki arcát rajzolja meg. Súlyos csalódások, nehéz szenvedések sötét barázdái húzódnak meg ezen az arcon, de különben bizó előretekintés minden atomja, mint aki tudja, hogy Istenen kívül csak önmagára számíthat, de aki hívő bizalommal vállalja a sorsát, mert a küzdelem csak értékeket teremhet. Sok s nehéz problémájukat kísérjük szeretetteljes figyelemmel. (Megrendelhető: Cluj-Kolozsvár, Piata Cuza Voda 4.)

Farkas Zoltán : Fébé fogadalma. (A „Fébé” Ev. Diákonissza Anyaház iratterjesztésének kiadása 1930.) Egy 16 oldalas füzetke ez, amelynek írója az első keresztyének buzgón szolgáló nőalakja, „Fébé” köré fon komoly, vallásos és irodalmi színvonalú történetet. Meséje: élénk, érdeklődést keltő és folyton fokozódó, ötletes. Két művelt görög leány fogadalmat tesz, hogy addig nem nyugszik, míg a Legfőbb Igazságot meg nem találják. Az egyiknek a kereszt békeségétől, boldogságától beragyogott ösvénye találkozik a történetben a másik útjának kietlen kétségbeesésével, csodálott nihilizmussal s egymásra ismervén mind a ketten hálát ujjongnak a csodálatos vezetésért. Mindez Farkas Zoltán mély képeivel, lüktető, színes, fordulatos nyelvezetével értékes és kedves olvasmányává válik egy hívő léleknek. Kívánatos volna még sok ilyen evangéliumi hittől ihletett komoly irodalmi alkotás. K. Gy.

Missziói Lapok februári száma (szerkeszti: br. Podmaniczky Pál) érdekes cikkeket hoz Maszkepitun indián törzsfőnökről és egy gyermek ujtestámentoma által megtért kínai családról. Schwartz Frigyes Keresztély élettörténetének és Zeinab, a sivatag gyermeke című elbeszélésnek az első részlete emelik a lap hívóját jóval magasabbra, mint a januári számé volt. Gyorsan fejlődő külmissziói folyóiratunk támogatása minden buzgó evangélikusnak lelkiismereti kötelessége, hiszen az ára még a mai viszonyok között is igazán csekélynek mondható. (Egy évre 1 pengő. Megrendelhető minden lelkészi hivatalban.)

Szerkesztésért és kiadásért felelős: *vitéz Sréter Ferenc.*

Nyomatott Székely és Társa könyvnyomdájában, Sopronban, Várkerület 66.

Kiadóhivatali közlemények:

Előfizetési díjat beküldték: 10 P-t küldött: Dr. Szelényi A. Budapest, Csapka E. Sárospatak, Mohr H. Budapest, Németh S. Sopron, Ev. liceumi könyvtár Sopron, Maczák Gy. Nagybánhegyes, Rimár Jenő, Budapest. 8 P-t: Erdős M. Hernádvécse. 7-50 P-t: Hérints L. Farád. 5-5 P-t: Karner F. Károly Sopron, Ev. Leánygimnázium, Nyiregyháza, Zorkóczy S. Budapest, Mágócs K. Irsa, Petró E. Szeged, Pálmai L. Börcs, Dr. Ittész Zs. Kaposvár, Cselovszky J. Balasagyarmat, Labossa L. Debrecen, Liptai L. Galgagyörk, Sólyom J. Budapest, Dr. Nemes G. Szerencs, Mészáros S. Sopron, Farkas Gy. Sopronnémeti, Jakus I. Tóváros, Fürst E. Nagymágócs, özv. Edvy S.-né, Edve, Dr. Mázor E. Szarvas, Dr. Rásó L. Budapest, Paulik J. Nyiregyháza, Ev. elemi iskola, Sopron, Tinschmidt S. Majos, Dr. Szígethy L. Budapest, Kovács B. Pápa, Morhács M. Budapest, Magyar G. Szák, Greisinger O. Szombathely, Balikó E. Újpest, Rozsonday K. Sopron, Weigel Á. Mucsfa, Wágner, Á. Ráckozár, Ev. Petőfi reálgimn. Aszód, Böhm Walter, Örkénytábor, Krecsák J. Nyiregyháza, Ferenczy M. Budapest, Baldauf G. Pécs, Hamrák B. Aszód, Menyhár I. Keszthely, Berényi S. Arnók, Csövény G. Kéthodony, Dr. Geduly

K. Nyiregyháza, Falvy J. Pesterzsébet, Dánielisz K. Harka, Sztolár M. Lucfalva, Molitorisz I. Ostfyasszonyfa, Ev. Egyetemes Levéltár, Budapest, Péter H. Nagyörzsöny, Dr. Mikó Tihamér, Szil, Szlancsik P. Terény, Péchy P.-né, Budapest, vitész Balogh E. Nagygeresd, Bárdy E. Mezőberény, Ev. lelk. hivatal, Zalaegerszeg, Sóhalmi Gy. Tállya, Blatnitczky P. Cinkota, Várallyai J. Sopron. 3-3 P-t: Révész A. Szirák, Einzig L., Bahil J. Sopron. 2-50-2-50 P-t: Petrovics P. Budafok, Frank L. Sopron, Hoffmann E. Puztavám, Brenner G. Gyula, Tóth S. Székesfehérvár, Vértesi Z. Magyarboly, Bödecs M. Súr, Berger L. Dombóvár, Balázs B. Győr, Wikkert E. Mezőtúr, özv. Weisz K.-né, Sopron, Mesttyán I.-né, Ócsa, Gyalog I. Kéty, Bachát I. Órimagyarósd, Geyer Z. Pécs, Gömör E., Kriszt P. Sopron. 2-2 P-t: Blatniczky J., Beyer Aurél, Sopron. 1-1 P-t: Brachna G., Mohácsy L., Mesterházy S., Klein L., Rónay Z., Obendorf E., Perusits F., Tatay S., Nikodémusz J., Schád O., Varsányi G., Medvegy M., Lengyel A., Major J. Sopron. 0-60 P-t: Perényi Pál Sopron. 0-50-0-50 P-t: Gubcsó A., Stark J., Mórotz S., Szany J., Kovács Gy., Farádi M. Sopron.

Hálás köszönettel nyugtázzuk az adományokat és előfizetéseket. *Szeretettel kérünk mindenkit, aki előfizetési díjjal hátralékban van, hogy sürgősen szíveskedjék azt letörleszteni. A múlt évi hátralékok postai megbízás útján való beszedését elsejére halasztottuk!* **Figyelem!** Januári számunkban közzétet hirdetésünkre többen az I. évfolyam 1. számát kérték. Ebből azonban, sajnos egyetlen példánnyal sem rendelkezünk. (Aki nem kapták meg, azok előfizetését egy hónappal készséggel meghosszabbítjuk.)

Új előfizetőink máris oly nagy számmal vannak, hogy *II. évfolyam 1. (januári) számát* nem tudjuk valamennyiöknek megküldeni. Kérjük azokat, akik igényt tartanak rá (a „Nagy Káté” közlése csak a februári számban kezdődött!), hogy szíveskedjenek ezt egy levelező lapon vagy a postautalvány szelvényén jelezni s az igénylés sorrendjében — míg a készlet tart — készséggel fogjuk megküldeni.

Kérjük előfizetőinket, hogy az előfizetési díjak havonkénti nyugtázását a lapban szíveskedjenek figyelemmel kíséreni és az *esetleges reklamációkat azonnal eszközölni*, mert az utólagos reklamációk igen nagy nehézséget okoznak.

